

NIEUW BATAVIAASCH HANDELSBLAD.

Editie voor Nederland.

HOOPD-BUREAU: Batavia, bij BRUINING & WIJT.

Rotterdam, bij M. WIJT & ZONEN.

VOORWOORDEN,

VOORKOMENDE IN DE GEWONE EDITIE VAN HET

Nieuw Bataviaasch Handelsblad.

EEN TERUGBLIK.

I.

In het 14de hoofdstuk, Xde boek van *Mijn Roman* schetst Bulwer het beeld van eenen staatsman in het volgende gesprek:

„Mag ik u mededeelen wat men ten aanzien van uw persoon en van uwe positie in de straten en clubs zegt?”

„Ja, want daar kunnen staatsmannen leeren.”

„Welnu, men verwondert er zich over dat gij, met een paar anderen die ik niet behoef te noemen, niet eensklaps uit het kabinet treedt en openlijk verklaart, dat gij het in deze groote kwestie met de publieke opinie eens zijt.”

„Ei!”

„Het is zonneklaar dat gij, zoo handelende, de populairste man des lands zoudt zijn en dat men u het bestuur weder zou opdringen, door de natie op de handen gedragen. Geen nieuw ministerie buiten u ware denkbaar en uwe positie zou gedurende uw geheel volgend leven beter verzekerd zijn dan indien gij u nog slechts enkele weken staande weet te houden. Is die gedachte nooit bij u opgekomen?”

„Nooit,” luidde Audley's antwoord, op ijskoude toon.

Verbaasd over zooveel kortzichtigheid riep Randal uit: „Is 't mogelijk! En toch zult ge 't mij niet ten kwade duiden als ik zeg, dat gij eerzuchtig zijt en steeds invloed wenscht uit te oefenen.”

„Er leeft geen eerzuchtiger man en, als gij door invloed hebben aan het bestuur zijn verstaat, dan antwoord ik dat ik er zoo gewoon aan ben geworden, dat ik niet zou weten wat te doen als ik er eens buiten sta.”

„Waarom zijt gij dan nooit op een denkbeeld gekomen, dat zoozeer voor de hand ligt?”

„Gij zijt jong en daarom duid ik u die vraag niet ten kwade; maar ik erger mij over de praatjes alsof men verwonderd kon zijn, dat Audley Egerton weigert de vrienden van zijn geheel leven te verraden en voorleel uit dat verraad te trekken.”

„Maar de liefde tot het vaderland gaat boven partijbanden.”

„Ongetwijfeld. Maar de eer van zijne staatslieden is een der hoogste belangen van een land.”

„Men kan zijne partij zonder oncer verlaten!”

„Wie twijfelt daaraan? Onderstelt ge dat indien ik een gewoon onafhankelijk lid van het Parlement ware, zonder verplichtingen, zonder verdere verantwoordelijkheid, ik een oogenblik zou aarzelen omtrent den weg, dien ik te volgen heb? O, ware ik slechts het lid voor... Kon ik mij vrij bewegen! Maar indien een lid van een ministerie, een leider, in wien duizenden hun vertrouwen stellen, alleen omdat hij in den kabinetsraad in de minderheid is, plotseling aftreedt en zoodoende de kracht breekt van de partij, wier vertrouwen hij genoot, van wier overwinningen hij de vruchten plukte, aan welke hij de geheele positie te danken heeft welke hij inneemt, maar dit alles aanwendt om die partij te vernietigen, dan zal hij ook dan wanneer zijne keuze op eerlijke beweegredenen steunt, al de troost van het geweten behoeven.”

„Maar die troost zoudt gij hebben. En,” vervolgde Randal met nadruk, „uwe carrière zou er ontzachlijk bij winnen.”

„Daarom juist kan ik het niet doen,” antwoordde Egerton somber. „Ik geef toe dat ik kan aftreden, als ik wil, en het ministerie doen vallen, want mijn uitreden om die reden zou dat gevolg hebben. Dat is zoo. Maar juist daarom kan ik den volgenden dag niet in een nieuw kabinet optreden. *Ik kan het loon van desertie niet aannemen. Geen gentleman kan dat doen en dus...*” Audley zweeg en knoopte zijn jas over zijne breede borst digt. Die beweging wilde te kennen geven, dat zijn besluit vaststond.

Bulwer laat in het midden of de door hem beschreven staatsman, aldus sprekende, gelijk of ongelijk heeft. *Ce n'est pas moi qui parle, c'est Marc Aurèle*, voegt hij er evenwel bij.

Blijkbaar behoort de Engelsche publicist en staatsman mede tot de school der verachterde politici, die nog waarde aan politieke moraliteit hechten.

Engeland is het land, waar de constitutioneele staatsvorm het langst geleefd en gewerkt heeft. In Nederland is het politiek leven in dat opzicht nog jeugdig, vergeleken met den nabuur. Wat *no gentleman could* doen, wordt intusschen in 'tmoederland evenzeer door velen op dezelfde wijze begrepen en van daar dat de heer Nierstrasz, het bestuur van den afgetreden Gouverneur-

Generaal mr. P. Mijer beoordeelende, van „verraad” gewag maakte.

Wie het bestuur, dat thans ten einde is, nagaat, moet erkennen dat het in geen enkel opzicht eenige staatkundige richting kon bevredigen, al verkondigde de heer Mijer bij zijn aftreden in eene bestudeerde rede zijn eigen lof.

Vijf jaren ruim geleden stond mr. P. Mijer vol verontwaardiging in de zaal op het Binnenhof op, om reukenschap te geven van een gevoel van „zeeziekte” dat hem bevangen had, toen sommige leden den minister Franssen van de Putte zochten te overreden het hoofdbeginsel der cultuurwet naar het amendement-Poortman te plooiën. Wel was het vreemd dat een man, die reeds in 1848 zulk eene vreemde rol te Batavia had gespeeld, van zijn politieke tegenstanders vergde dat zij zich strikt aan de regelen der politieke moraliteit zouden houden; maar zij handelden in dien zin.

De conservatieve richting triumfeerde door de oneenigheid onder de voorstanders van hervormingen in Indie. Een kabinet werd door de heeren Mijer en van Zuijlen gevormd; zij namen andere corypheën van de reactie in hun midden op, mannen, die na de eclipsen van het hoofd van het kabinet dan ook sommige elementen van het echt constitutioneel leven hebben aangetast. Mr. P. Mijer wist intusschen van zijne vrienden de voordracht tot de landvoogdij te verwerven, zelfs nadat hij zich zoo conciliant mogelijk tegenover politieke tegenstanders had betoond.

Hoe werd Indie in de afgeloopene vijf jaren bestuurd? Niemand zal beweren, dat in dien tijd op nieuw in echt conservatieve zin geregeerd is. Leest men alleen wat de heer Mijer al spoedig schreef over het ontwikkeld rechtsbewustzijn van den inlander tot steun van het voorstel om de administratieve en rechterlijke macht te scheiden; gaat men bloot na welk aandeel hij had in de hervorming van het Preanger-stelsel, dan blijkt dat hij met de vrienden van vooruitgang is medegegaan.

Werd werkelijke vooruitgang door verschillende redenen gestremd, wij rekenen daaronder gemis aan kracht van en eerbied voor het gezag.

Met groote talenten begaafd en Indie door geboorte en veeljarig verblijf kennende, belette de opkomst van zijn gezag en zijne geheele individualiteit, dat in eene of andere richting iets beteekenend in vijf jaren tijds is verricht, van hem zelf uitgaande.

Werden in Indie niet op nieuw dwangcultures ingevoerd en heeft men niet beproefd tot het oude stelsel van willekeur terug te keeren, dan heeft men dat daaraan te danken, dat mr. P. Mijer daarvan de onmogelijkheid inzag. Van daar dat hij weerstand bood aan de aanschrijvingen van een man, zoo bekrompen van geest als de heer Hasselman, die hem lastgevingen toezond, waarvan een staatsman getuigd heeft „dat men de huid van een rhinoceros moest bezitten, om iets dergelijks te verdragen.”

Maar aan de andere zijde miste de heer Mijer dan moed om geheel met zijn verleden te breken. Dit geeft de verklaring van zijn veelvuldig overpeinzen en overwegen. Waar flink doortasten en krachtig optreden noodig was, poogde men veeltijds te vergeefs een beslissend antwoord van hem uit te lokken. Veelal overhel-

lende tot halveeren of uitstellen, paalde hij hier iedereen steeds met een vriendelijk woord, maar te vergeefs trachtte men menigmaal van den Gouverneur-Generaal te vernemen wat hij wilde.

Indien in de vijf laatste jaren geen stilstand in Indie mogelijk was, dan is verbetering niet aan mr. P. Mijer toe te schrijven. Zijne kracht was gelegen in zijne inertie. Daardoor kon hij zich niet vereenigen met echt reactionaire plannen, waartoe men hem in 1867 poogde aan te zetten; maar daardoor was het hem tevens niet gegeven tegen den stroom op te werken, die hier nog maar al te veel door slijngasterij, gemakzucht en gehechtheid aan het verouderde in beweging wordt gehouden om alle ontwikkeling tegen te gaan en die orde schuwt.

Het gezag moet zich toch weten te doen eerbiedigen om te kunnen breken met tradities. En de opkomst van het gezag van mr. P. Mijer, de mystificatie door hem bedreven alvorens hij als 's Konings vertegenwoordiger hier verscheen, — want het *Bijblad* getuigt dat hij telkens beloften aflegde, die hij als minister zou vervullen, — had ten gevolge, dat in deze gewesten nooit zoo weinig eerbied voor het gezag bestaan heeft dan in de laatste vijf jaren. Wij kunnen getuigen, dat wij bij onze komst in Indie verrast waren door de wijze, waarop men over het hoogste gezag sprak. Waar nu geen achtig wordt gekoesterd, worden de banden van gehoorzaamheid steeds slapper. Te vergeefs trachtte de heer Mijer door zijne persoonlijkheid dien indruk weg te nemen. Eénmaal poogde hij tegenover een hoofdambtenaar blijk van *pussoir fort* te geven. Weinige maanden daarna zag men denzelfden persoon hooger of gelijke positie in het bestuur innemen.

Indien het gezag de basis van politieke moraliteit mist, bloeien bovendien protectie, nepotisme en gunstbejag welig. Dan kan het bestuur niet krachtig handelen.

Mr. P. Mijer was niet in staat de kwalen van Indie te bestrijden, al heeft hij ze opgemerkt en gepeild. Zijn bestuur miste daartoe de kracht naar binnen en naar buiten. Wanneer men toch weet dat de landvoogd steeds bevreesd is zich aan koud water te branden, zullen ook anderen het hoofd meestal in den schoot leggen of overmoedig hun eigen weg volgen. In Indie bovenal moet het voorbeeld van boven komen. En iedereen wist, dat mr. P. Mijer zijn tijd wilde uitdienen; dat hij de dwaasheden van een Hasselman, de bitse dubbelzinnigheden van den heer de Waal verdroeg, om zijn doel te bereiken: vijf jaren lang uit te dienen. Vijf volle jaren is hij dan ook aan het bestuur gebleven en hij keert als een vermogend man naar het moederland terug. Maar menigmaal was hij niet te benijden. Menig bitter oogenblik heeft de Buitenzorgsche zetel hem moeten opleveren. Mr. P. Mijer heeft in dien tijd niet op een bed van rozen geslapen, steeds bedreigd door den bliksem van den electricischen draad, die hem de hoochchap van terugroeping kon brengen, waarvan reeds de heer Hasselman het stellige plan had gevormd en welke hem van de zijde van politieke tegenstanders gewis had behooren te worden toegezonden, toen het vaststond, dat men op nieuw den weg der hervormingen zou inslaan. Zulk een tijdperk, steeds vervuld met eigenaardige moeilijkheden en bezwaren, vereischt immers

meer bijzonder eene vaste hand, een man van beginselen. Het besef, dat hij die niet bezat en dat zijne anteceden-ten, zijn eigen ik hem steeds in den weg stonden om datgene te verrichten, waartoe hij nu en dan bij zijne groote schranderheid en kennis van zaken anders ongetwijfeld ware overgegaan, moet verlamdend op den heer Mijer hebben gewerkt. Er is een Nemesis; dat moet de afgetreden landvoogd gevoeld hebben, waar hij den wil bezat om in eenig opzicht orde en verbetering te brengen, maar zijn onvermogen bespeurde.

Engeland heeft het hoogste belang bij de eer van zijne staatslieden, legt Bulwer Egerton in den mond. Geen staatsman miskent straffeloos de wetten der politieke moraliteit. Daarom is het, in ons oog, nuttig, dat ten laatste een einde is gekomen aan het bestuur van mr. P. Mijer over Indie, dat veel te lang heeft geduurd. Daarom is de rol van mr. P. Mijer ook uitgespeeld. Indie heeft een man van karakter noodig. Hoe behendig de heer Mijer moge zijn, de positie van zulk een man was hij buiten staat in te nemen. Tot het einde toe hield hij zijne eigenaardige rol nogtans vol en beweerde bij het overgeven van het bestuur in eene lange rede, dat hij de door hem afgelegde beloften vervuld had. De opkomst van het bestuur van mr. P. Mijer was alzoo eene mystificatie, het slot een kunststuk.

II.

De heer Mijer mag er zich op beroemen, dat de proclamatie, bij zijn optreden en op zijn voorstel uitgevaardigd, waarbij den inlander de verzekering werd gegeven, dat verdere maatregelen zouden worden genomen om zijne rechten op den grond te verzekeren, meer en meer kans heeft eene waarheid te worden. Dat is de spij, waarop de hervorming van Indie behoort te draaien. Het is zeer gemakkelijk, zooals nu en dan geschiedt, van de liberale richting te vorderen dat zij in één slag al wat naar het exploitatie-stelsel en een slecht belastingstelsel zweemt, afschaffe en dat men, de praktische zijde van het koloniale vraagstuk bespottende of niet kennende, elken stap op den goeden weg geringschat. Maar de eerste schrede om in Indie recht en billijkheid te doen zegevieren, is, dat men aan miljoenen inlanders zekerheid geve omtrent hun grondbezit, zorge dat de kleine man ontvangte hetgeen hem toekomt en hem beschermde tegen de toomellooze willekeur, die het vroegere stelsel kenmerkte. Op dien weg zijn de agrarische wetten stappen, die ons niet geheel bevredigen, maar die toch in de goede richting gedaan zijn.

Welk aandeel had de heer Mijer in het tot stand komen van die wetten? Was het fragment uit de cultuurwet, door hem overgenomen, door zijn opvolger, lie zijn tweede ik in den Haag zou zijn, eerst vermorst in toen ingetrokken onder de presie der reactie, volloende om de proclamatie bewaarheid te doen worden? Daarbij was alleen sprake van de ontginning van woeste gronden. Het overige zou onderzocht worden. Heeft het heengaan van den heer Mijer uit Nederland echter de reactie niet aanvankelijk vrij spel gelaten? Kon zij niet voorzien wat dien ten gevolge met de koloniale kwestie gebeuren zou, dan was hij geen behendig staatsman. Had nogtans de heer Mijer aan de weder-op-

komst der hervormingspartij schuld of mag hij hetgeen later voorviel ten zijnen voordeele doen spreken? Het eenige, wat wij den heer Mijer ten goede kunnen rekenen, is, dat hij aan liberale mannen de taak opdroeg om de verordeningen uit te werken, die de uitvoering der later tot stand gekomen agrarische en suikerwetten moest verzekeren.

Wat heeft de heer Mijer voorts in zake der heere-diensten verricht? Nog ligt iedereen de droevige schorsings-geschiedenis van een zoo gewichtigen maatregel als de afschaffing der heere-diensten voor de hoofden te presteeren in het geheugen. Aan den heer Mijer en aan zijne voormalige politieke vrienden heeft men te danken, dat men zich met een halve heeft tevreden gesteld.

De hervorming van het Prangerstelsel is laatstelijk in het leven geroepen. Maar op welke wijze? Op nieuw werd door eene schorsing van den beraamden maatregel wantrouwen in de beste bedoelingen opgewekt en in elk geval een constitutioneel vergrijp gepleegd door de handelingen van het Indisch bestuur, dat de geheele hervorming in de waagschaal stelde.

Wat is gedurende de vijf jaren van het bestuur van mr. P. Mijer verder voor het onderwijs gedaan? Dat voor de Europeanen is beter geregeld. Maar hij verkondigde jaren achtereen, dat men eerst den inlander moest onderwijzen alvorens hem rechten toe te kennen. Wat is op dat gebied geschied? Zoo ergens, dan is daar ontzachtelijk veel overpeinsd en overwogen, maar weinig uitgericht, in verhouding tot de taak, die te vervullen is. Nadat gedurende jaren in Indie overlegd werd omtrent eene nieuwe regeling, durfde de landvoogd niet tot een besluit komen. En nu het opperbestuur beslist heeft, zien we sedert maanden vruchteloos naar de uitvoering uit.

Is het beter gegaan met de verbetering van het rechtswezen? Hoeveel tijd is er noodig geweest om een eersten stap te doen ten aanzien van de scheiding van de administratieve en rechterlijke macht? Het is bekend, dat *zans* ter elfder ure door den heer Mijer een voorstel naar Nederland is gezonden om aan het beginsel ten spoedigste volledige uitvoering te geven. Maar heeft hij zich afgevraagd, van waar op eenmaal de rechtsgeleerden moeten komen, om daartoe over te gaan, na zoolang dralen?

Wat het gevangeniswezen, de verzekering van orde en veiligheid betreft, zijn wij zeker niet vooruitgegaan.

De grootste grief tegen het bestuur van mr. P. Mijer zal echter blijven, dat onder zijn beheer, hoezeer de vaststelling van de begroting bij de wet eenige orde en regelmaat in de behandeling van menige zaak heeft doen brengen, op administratief terrein een toestand van verwarring heeft geheerscht, die dringend verbetering behoeft. De heer Mijer miste alle ver-cichten van den financier. Hij was niet in staat regel te brengen in den gang van zaken en moest zich bij bevelen en aansporen bepalen. Niet beter is het gegaan met de openbare werken. Wat is daarvan in de laatste vijf jaren tot stand gebracht?

Heeft de heer Mijer, om nog iets aan te stippen, zijne belofte omtrent het tegengaan van het misbruik

van opium vervuld?

Was het een bewijs, dat hier in de laatste jaren een mild, rechtvaardig en kachtig bestuur is gevoerd, dat de grieven van een tal ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, op eerbiedige wijze onder de aandacht van den landvoogd gebracht, beantwoord werden door nieuwe achteruitzetting en eene bedreiging van verplaatsing naar de buitenbezittingen, weder kwetsend voor een tal ambtenaren in die gewesten, omdat hunne standplaatsen daardoor als een oord van ballingschap werden gekarakteriseerd?

Zullen we deze en zoovele andere tekortkomingen enkel en alleen aan den heer Mijer wijten, al het goede wat onder zijn bestuur in het leven trad of voorbereid werd, miskennende? Zou een *ander* Gouverneur-Generaal, onder het vigerende stelsel, zooveel meer hebben kunnen doen?

Op deze laatste vraag zeggen wij: neen en ja. Er kleven aan de organisatie van het bestuur in Indië gebreken, die niet door den Gouverneur-Generaal te verhelpen zijn, wien hij wezen moge. De tegenwoordige toestand maakt den landvoogd in vele opzichten bloot tot een *administrateur*, niet tot bestuurder. Maar de kwaal wordt verergerd, wanneer de Gouverneur-Generaal een man is, die komt om te onderzoeken en te overpeinzen; die zich alles laat bevelen en alles uitvoert, hoe dan ook; wiens antecedenten hem de kracht ontnemen om tegenover gezaghebbenden in Nederland of hier in Indië energiek te handelen. Men had steeds het recht hem voor te houden, dat hij bijv., als minister, de fondsen ten dringendste van de Tweede Kamer vroeg om de inlandsche ambtenaren beneden den rang van regent beter te bezoldigen, ja, dat „onmisbaar” noemde en toch eenige dagen daarna het Gouverneur-Generaal-schap aanvaardde, terwijl men hem datgene geweigerd had, wat hij verklaarde niet te kunnen ontberen om beter te besturen. Door zulke handelingen had de heer Mijer den weg gebaad om hem in de Preangerzaak weder in eene onhoudbare positie te plaatsen, schadelijk voor alle prestige van het gezag, dat hij, als hoofd van de oppositie, steeds zoo hoog opgeheven wilde zien. Stak de kroon hem nu en dan pijnlijk, die hij zichzelf had op het hoofd gedrukt, niemand had medelijden met hem. Energiek optreden voor de eer van ons gezag en in het belang van de kolonien was iets, dat alleen tot in zekere mate van hem verwacht werd.

Van eene regeering naar vaste beginselen kan voor Indië geene sprake zijn, zoolang het zichzelf niet bestuurt en de richting afhankelijk is van de op- en aftreding van ministers in den Haag en de luimen eener afwisselende parlementaire meerderheid. Maar alle vastheid moet het bestuur missen, indien de Gouverneur-Generaal is een man, aan wien beginselen ontbreken. Het gewicht, dat een landvoogd tegenover den Minister en de Staten-Generaal in de schaal kan leggen, hangt hoofdzakelijk af van de waarde, die men in zijn woord kan stellen, van zijn geheel karakter als staatsman, van zijne politieke moraliteit. En gaat men dat na, dan is de vraag niet moeilijk te beantwoorden: zou het Indië in de laatste vijf jaren niet beter gegaan zijn onder een bestuur, dat, ondanks de vele belemmeringen die

de bestaande toestanden in den weg leggen, meer eerbied en ontzag ingeboezemd had?

Gaarne hadden wij voor goed afscheid genomen van der heer mr. P. Mijer, toen hij het bewind nederlegde. De uitvoerige lofreda, op zijn bestuur in den boezem van den Raad van Indië uitgesproken, noopte ons een terugblik op den afgelopen tijdkring te werpen en nogmaals op de redenen te wijzen, waarom Indië in dien tijd zoo weinig tot ontwikkeling is gekomen.

Indien menige verbetering tot stand werd gebracht; indien stoomwezen en telegrafie zich uitbreidden, dan hebben wij dat aan den geest des tijds te danken, die zich steeds baan breekt, welke hinderpalen hij mocht ontmoeten. Dat zijn vooral de lichtpunten van den jongsten tijd.

v. L.

DE SPOORWEGWET.

Thans is ons het ontwerp van wet op de spoorwegen over Java bekend, zooals het in de Tweede Kamer is aangeboden. Het stemt niet geheel en al overeen met het stuk, dat onlangs door de *Javasche Courant* openbaar werd gemaakt. Blijkbaar had het Indisch bestuur alleen kennis gekregen van het ministerieel avant-projet, zooals dat misschien aan den Raad van State is ingediend. Daarbij vroeg de Minister van Kolonien immers voor 1872 slechts 7 tonnen gouds aan, die moesten strekken om de kosten van onderzoek en der voorbereidende maatregelen te dekken, terwijl hij bij zijn definitief voorstel een stap verder gaat en met de spade op den rug tot ons komt. Hij vraagt voor het thans ingetreden jaar 2 milioen van de fondsen, die over het dienstjaar 1867 voorhanden zijn en wil dus dat men terstond, zoodra een gedeelte van het tracé voor een of meer lijnen afgebakend zal zijn, de handen aan den arbeid sla.

De lijnen, die hij zich voorstelt op staatskosten te doen uitvoeren, zijn bekend. De kosten daarvan zijn zooals wij ze vroeger becijferd hebben; zij zullen een 50 tal milioenen eischen. Over de verbindingslijn van Midden- en West-Java zal later eene beslissing vallen. Uit het oogpunt der defensie is de lijn Bandung—Tjilatjap onmisbaar, al zal de lijn langs de kuststrook, van Samarang naar Cheribon, niet kunnen uitblijven en de verbinding met Bandung dan evenzeer moeten plaats hebben. De kosten stijgen door de verbinding met Tjilatjap tot 73¼ milioen en voor die langs de Noordkust tot 86¼ milioen ongeveer.

Wij zijn van meening dat de lijn Bandung-Tjilatjap, waar de staat spoorwegen bekostigt, terstond behoort te worden aangelegd. De verdediging van Java brengt mede dat men niet tot dat doel een spoorweg langs de Noordkust bouwt, waardoor een vijand alligt een gedeelte van de lijn zal kunnen vernielen en ons zoodoende van het grootste voordeel berooven, dat de spoorwegen uit een krijgskundig oogpunt opleveren.

De Minister toont intusschen zeer jaist aan, dat de kwestie der verbindingslijn nog onderzoek eischt en dat er genoeg te doen is, alvorens dit punt behoort te worden beslist te worden.

Wat wij in de memorie van toelichting lezen ten gunste van aanleg der lijnen van staatswege is inderdaad

van weinig kracht. De Minister betwijfelt of na de opgedane ondervinding kapitaal te vinden zou zijn en ziet geene genoegzame redenen om niet tot aanleg van staatswege over te gaan, nu men dit wel voor het moederland gedaan heeft.

Wij zouden den strijd tegen staatsbanen niet opgeven, luidde het ministerieele voorstel zooals dat — misschien voorbarig — aan het Indisch publiek werd kenbaar gemaakt. Het kwam ons toch voor dat de regeering het jaar 1872 enkel wenschte te besteden aan onderzoekingen en opnemingen. Dit blijkt niet het geval te zijn. Uitdrukkelijk zegt de Memorie van Toelichting, dat de aangevraagde twee miljoen gulden mede zullen dienen tot „aanleg” in dit jaar, indien de wet wordt aangenomen. Nu is iedereen hier zoodanig overtuigd dat spoorwegen zoo onmisbaar zijn voor de ontwikkeling des lands, dat wij elke andere kwestie ter zijde laten, mits men de handen aan den arbeid slaat. Hoe in de behoefte voorzien wordt en door wien is van ondergeschikt belang tegenover het nadeel, dat door langer dralen zou worden toegebracht.

Wat wij in elk geval wenschen is, dat men zoo spoedig eenigzins mogelijk aan de ontworpen plannen de meeste openbaarheid geve en de aanleg der lijnen bij gedeelten uitbestede, onder behoorlijk toezicht van bekwame spoorwegmannen. De regeering behoort hulp, van welke zijde zij mocht worden aangeboden, aan te nemen, wil men niet weder oneindig veel tijd verloren zien gaan. Wordt aan elken aannemer eene premie toegezegd, bijaldien hij binnen een bepaalden tijd gereed is; houdt men de hand aan de termijnen van oplevering, dan kan binnen een niet te ver verwijderd tijdstip de stoomfluit zich alom op Java doen hooren.

Dat de wet aangenomen zal worden, lijdt bij ons geen twijfel. Het zou, in ons oog, een der grootste economische en politieke fouten zijn, door de inmenging van het Parlement in koloniale zaken gepleegd, indien men het gedane voorstel van de hand wees. En elke fout, die de bestuurders begaan, boet het volk in zijne beurs. Men bedenke dit wel.

Wat wij evenwel bepaald met den heer Stieltjes afkeuren, is, dat de Minister alle aanvragen van particulieren ter zijde en zonder beschikking laat, zoolang over de wet niet beslist is. Voor zoover die aanvragen lijnen betreffen, welke in het plan van den Minister passen, is die handelwijze natuurlijk. Maar er bestaat geen grond om andere lijnen niet te concederen, te meer nu de Minister erkent dat zeer degelijke voorstellen zich onder de gedane aanvragen bevinden.

v. L.

WAARHEID.

Met enfants, tout d'égèrè,
Croyez-en votre grandmère,
Dans mon temps, ah ! versiment,
Tout était bien autrement.
Eene oude romance.

Het Haagsche *Dagblad* van 12 en 13 November bevat een brief uit Batavia, van 28 September 1871, die tot opschrift draagt: „Waarheid, niets als waarheid.” En toch kwam het ons voor dat al dadelijk de eerste woorden geen waarheid bevatten en dat die brief door

een of ander oudgast in de bureaux in het Westeinde gefabriceerd is, op grond van hetgeen een of ander uit Indie geschreven heeft. Wij hebben hier toch wel personen, die over sommige in den brief behandelde punten eenstemmig met den schrijver denken; maar zulk een *monnie de l'ancien régime*, gehechtheid aan zulke echt stiefmoederlandsche gevoelens hebben we in deze gewesten nog niet ontmoet. Een der oudjes van den voortijd geeft een treurige schets van onzen toestand en stort zijn hart uit over de verdorvenheid van den tegenwoordigen tijd. Wij zullen misschien in later dagen eveneens aan dat euvel mank gaan en „onze tijd,” toen het niet zóó toeging, als model aanprijzen. Wij duiden dat oude lieden niet ten kwade. Het is sommige menschen eigen dat zij op den ouden dag knorrig en vooral bevreesd worden. De brieftschrijver voorspelt immers niets meer of minder dan dat vrijwillige, goed betaalde arbeid „de jammerlijke, schandelijke en bloedige tooneelen van Parijs op Java zal zien overgebracht.” Hij redeneert aldus: een Javaansch landbouwer werkt niet vrijwillig; de werklieden zal men onder de menoempangs, „zedelooze en bijna redelooze” menschen moeten zoeken; de ophooping daarvan zal hetzelfde gevolg hebben als van de werklieden in de steden in Europa. De premisse is even prachtig als de conclusie. De miljoenen ponden tabak bijv., die hier zonder gouvernements-tusschenkomst reeds nu verkregen worden, kunnen toch niet enkel door menoempangs voortgebracht worden, want die lieden hebben geen grond en de Europeaan mag nog geen grond bezitten.

In strijd met de waarheid is bovendien de schets, van het grondbezit gegeven, alsof Java onder „de gemeenten” verdeeld ware. Men loochent zoodoende stoutweg al wat men sedert vele jaren meer en meer heeft leeren kennen, namelijk dat in de Soendalanden algemeen en elders veel individueel grondbezit bestaat, ja, dat het zelfs nooit door de gedwongen cultures kon verdrongen worden, hozeer zij in menige streek er toe geleid hebben de rechten van het individu te verkrachten. Weet de brieftschrijver dat alles niet, hij zal het bevestigd vinden door elk rapport omtrent het onderzoek naar het grondbezit. Maar zelfs uit verschillende door den heer Hasselman overgelegde stukken blijkt, dat de brieftschrijver te dien opzichte niets dan onwaarheid verkondigt, waar hij hetgeen alleen in een gedeelte van Java bestaat als een algemeene regel wil doen doorgaan. Maar zoo strooit het waarheidlievende *Dagblad* zand in de oogen van zijne lezers.

De goede oude tijd, toen dapper gekultuurstelseld werd, is het ideal van den brieftschrijver. Toen heerschte, zegt hij, veiligheid op Java en hij geeft een paar voorbeelden. Zoodra de heer Potter in Modjokerto de suikercultuur invoerde, werd er door de menoempangs gewerkt en geen buffel meer gestolen. Jammer, dat Max Havelaar dan dat ook niet toegepast heeft, toen hij nog te Lebak was. Verder wijst de brieftschrijver op Kediri, waar de amfioenschuivende menoempangs, „het crapule” van de Indische maatschappij, geen nut of tijd hadden om buffels te stelen, toen men hun voor den staat te werk stelde. Maar dan heeft de verplichte cultuur daar al zeer ellendige vruchten ge-

dragen, want dat gewest bevat tegenwoordig nog steeds een enorm aantal opiumschuivers, niet enkel onder de menoempings, maar onder alle stonden.

Om voortreffelijkheid van de vroegere instellingen te betoogen, wijst de schrijver op het bevolkingcijfer, den veestapel, enz. van 1851 tot 1862. Wanneer in vroeger jaren dr. Bosch of anderen dergelijke cijfers aanvoerden, werd zeer terecht beweerd, dat de officieele statistieke gegevens geen het minste vertrouwen verdienden. De uitkomsten van de statistieke opnemingen hebben dit bewezen. Maar nu ontziet de brieveschrijver zich niet met de oude gegevens in 1872 weder voor den dag te komen en hetzelfde blad neemt ze op, dat vroeger in zoo menig opstel daartegen protesteerde.

De inlander kan, zegt men, alleen gelukkig zijn als men tot „het kultuurstelsel” terugkeert, de „toomeloosheid” van de pers fnuikt, den rotting weder invoert, het passenstelsel en de geleibiljetten voor vee doet herleven en ter politierol terugbrengt wat nu aan den landraad is opgedragen. Maar hoe moet dat geschieden, „ervaren arts,” zooals de brieveschrijver zich noemt? Zal men de indigo-, thee-, kaneel- en andere kulturen, ook die welke den lande schatten hebben gekost, allerwege doen herleven en de particuliere industrieën het land uitzetten? Wat de pers betreft, men dient ze in dat systeem mede op te ruimen, want ze is nu eens gewoon geraakt misbruik en onrecht te bestrijden; zij zou, wat het rechtswezen bijv. betreft, hoe gebrekkig het thans nog zijn moge, op nieuw aantoonen dat er menigmaal bij afdoening van zooveel meer ter politierol zelfs geen zweem van recht kan bestaan.

De heer Heemskerk Az., lid der Tweede Kamer en commissaris van het *Dagblad*, heeft in de zitting van 17 October jl., bij de behandeling van de Indische begroting, geheele kolommen van ons blad den Minister van Kolonien voorgehouden, waarin mededeelingen over gemis aan veiligheid op Java voorkwamen. Wij zijn de leden, die dat gewichtige punt ter sprake brachten, daarvoor erkentelijk. Maar men vergeet niet, dat de rotting voor de handhaving van tucht onder *misdadigers* nooit werd afgeschaft. Wat men belet heeft, is, dat inlanders politieel met den rotting werden afgestraft wegens „gebrek aan eerbied jegens een hoofd, het niet schoonhouden van een tuin, te laat komen om werk in heeredienst te verrichten, ja, zelfs als men zich verstoutte klachten bij een resident of assistent-resident te komen inbrengen, waarmede men geen raad wist. Dan was de zaak afgedaan en in orde.

Het passenstelsel berustte daarop dat men wist hoe een man heette. De dieven leenden die passen elkander even goed als onze huisjongens thans soms elkander's briefjes vertoonen, waarop zeer ten onrechte geene straf gesteld is. Maar den Javaan, zeggen de voorstanders van het oude systeem, aan wien men voor elken tocht, dien hij doen moet, een pas wil opdringen, welke zijn naam vermeldt, kan men geen grondeigendom toekennen, daar hij telkens van naam verwisselt. Hoe logisch!

De hervormingen, waarop wij telkens aandringen om werkelijk recht in Indie te doen heerschen, kosten echter geld. En nu leest men in den brief het victorieuse betoog, dat Nederland van 1852 tot 1862 slechts

330 milioen van Indie trok en de kolonien in dien tijd voor eigene behoeften ruim 768½ milioen mochten aanwenden van hetgeen hier opgebracht werd. Wie in Indie schrijft, zou niet voorbijgezien hebben, dat terwijl men die honderde milioenen naar het moederland zond, dit ten koste van tallooze behoeften in de kolonien geschiedde. Nederland nam van Indie 30 milioenen 's jaars tot zich, terwijl in die 10 jaren daarginds in de behoeften moest worden voorzien van een klein land en 3½ milioen bewoners, terwijl hier uitgestrekte eilanden met 25 milioen zielen moesten worden bestuurd. Wie een blik op den materieelen toestand van Indie slaat, zal en kan zóó niet schrijven als deze slijmgast doet, want hij zal zooveel verwaarloosd zien uit de dagen van den door den brieveschrijver hooggeroemden tijd, dat niemand lust gevoelt het exploitatiesysteem te verdedigen, dat zooveel aan Nederland gaf en ons zooveel onthield.

Wanneer men in het *Dagblad* en in de sociëteit, „zonder een bittertje of aan de whisttafel”, waarvan de heer Nierstrasz den 18 October jl. in de Tweede Kamer tot den Minister sprak, zulk gezwets onder een schijn van geleerdheid en zaakkennis hoort uitkramen, verdient het nauwelijks de aandacht. Maar de bronnen, die de genoemde afgevaardigde uit Delft raadpleegt om ze in de debatten te mengen, zijn even weinig te vertrouwen of worden door hem al zeer vreemd opgevat.

Tot aanbeveling van zijn denkbeeld om de waterstaatswerken weder geheel aan de hoofden van gewestelijk bestuur op te dragen en ze alom in heeredienst te doen uitvoeren, leest men toch dat hij den minister wijst op den spoorweg „Buitenzorg — Samarang”, eene lijn, ons onbekend. „Nog over de laatste maanden en in ieder verslag vindt gij klachten over gebrek aan vrijen arbeid,” vervolgde hij. Maar die „vrijwillige arbeid bestaat niet, betoogt hij verder, want er komt alleen werkvolk door pressie, „omdat men den spoorweg beschouwt als eene soort van gouvernementswerk.” Is dat werkelijk het geval, van waar dan gebrek aan werkvolk? (De pressie moet dan al niet bijzonder sterk zijn. Bovendien is het feit onjuist, dat de vertraagde aanleg van onze spoorwegen aan gebrek aan werkvolk te wijten is. Doordien men de arbeiders aan de lijn Samarang-Vorstenlanden en den zijtak telkens afdankte, verliepen de arbeiders herhaaldelijk en dan kost het zeer veel tijd om op nieuw een goed aantal bijeen te krijgen. In de verslagen over de lijn Batavia — Buitenzorg komt voorts over gemis aan arbeiders geen woord voor.

En wat zullen we nu zeggen van het beweren, dat een assistent-resident uit de Preanger-regentschappen den Delftschen afgevaardigde heeft verhaald, „dat hij eene aanschrijving had ontvangen om van daar vrije arbeiders te zenden om te werken aan den spoorweg te Samarang?” Van wie kwam zoodanige aanschrijving? Wie was bevoegd ze af te zenden? Heeft de heer Nierstrasz, toen men hem, bekend blind voorstander van het verouderde, dit op de mouw spelde, vergeten, welke de afstand is van Samarang naar de Preanger-regentschappen? Zulk eene mededeeling behoort, naar wij meenen zoolang niet het stellige bewijs daaromtrent geleverd wordt, tot de „praatjes”, waarop de Minister in antwoord aan den spreker dield.

Tegen den vrijen arbeid op Java in alle takken van

landbouwnijverheid bestaat hier menig bezwaar, die het gevolg is van langdurig wanbestuur, alsook van verwikkelde politieke en economische toestanden. Wij hebben nog slechts enkele stappen gedaan op den weg om de bestaande bezwaren uit den weg te ruimen en houden daarenboven voor een groot deel nog aan het exploitatiestelsel vast. Terugkeer is evenwel met den dag meer onmogelijk. De Nederlander is echter wel goedgevoelig, die zich door de *Dagblad*-mannen laat wijsmaken, dat een Javaan, die iets voor goed loon niet wil verrichten, zich met „wel-lust” zou onderwerpen aan bevelen om datzelfde te doen. Gehoorzaamt hij bevelen, dan is dat uit eerbied voor het gezag of liever uit vrees voor de aristocratie, die, bij gemis aan verzekering van de rechten van den inlander, nog steeds de macht bezit om hem het leven ondragelijk te maken; dan heeft dat plaats, omdat het bestuur de wet niet naleeft, die beveelt bescherming tegen de willekeur van wien ook te verleenen.

De heer Heemskerk Az. noemde het *Nieuw Bataviaasch Handelsblad* eene „beste, brave liberale courant die geene gelegenheid verzuimt om de conservatieven de les te lezen.” Wanneer hij dit zegt ter gelegenheid van de bespreking van hetgeen wij schreven over de veiligheid op Java, dan heeft hij kunnen en moeten zien, dat wij aan alle partijen in het moederland hunne verzuimen hebben voorgehouden. Wij zijn hier in Indie wars van het partijgeknutsel en nemen het goede aan, van welke zijde het komt. Maar men onthoude zich er van brieven te fabriceren, die ons, om met den heer Heemskerk Az. te spreken, terstond aan „boerenbedrog” en niet aan waarheid doen denken.

v. L.

REGENTEN.

Naar onze overtuiging zou het niet alleen een schromelijk onrecht zijn, wanneer wij de inlandsche aristocratie in onze bezittingen voor het hoofd stieten, maar zou het bovendien hoogst moeilijk wesen dan in het bestuur een goeden gang van zaken te handhaven. Veel veer veel ontbreekt aan de zogenaamde inlandsche aristocratie om de haar opgedragene taak te vervullen; daarin behoorde voorzien te worden. Maar wij achten het een der beste middelen om kolonien te besturen, dat men de meer aanzienlijken, die dan ook als de meest ontwikkelden beschouwd moeten worden, deel laat nemen aan de regeering.

In de *Locomotief* lazen we eenige weken geleden, dat de inlandsche bevolking aan hare hoofden gehecht is, zocals het landvolk in Spanje en Griekenland aan zijne roovers. Elke vergelijking gaat mank en dus ook deze. De inlander heeft een ingeboren ontzag voor meerderen. Dat hij er tevens vrees en angst voor koestert, is het gevolg van de eeuwenoude willekeur, die door ons bestuur niet werd gefnuikt, maar integendeel aangemoedigd toen de Compagnie van de hoofden niets dan producten tegen lagen prijs verlangde en wij later door de uitbreiding van de gedwongen cultures en heerdiensten aan de hoofden meer en meer macht toekenden, hun eigenbelang prikkelden, de rechten van

den kleinen man op zijn grond miskenden en naar goedvinden over zijn tijd en zijn arbeid beschikten. Daarbij kwam eene onvoldoende bezoldiging van de hoofden, waardoor in zoo menig ambtelijk rapport of zelfs in gerechtelijke vonnissen de treurige verklaring werd afgelegd, dat men handelingen, die eigenlijk knevelarijen waren, door de vingers moest zien.

Wij zijn verstandiger dan de Engelschen geweest, toen wij aan de aanzienlijksten in deze gewesten deel lieten behouden in het bestuur. Wanneer dat niet geschiedt, berooft men zich niet alleen van den steun van eene invloedrijke klasse van personen om het goede te bevorderen, maar moet natuurlijk naast het ambtelijk personeel, dat in elk geval onmisbaar is, een tal vijandig gestemde, afgunstige en invloedrijke ledigloopers bestaan, die het bestuur zullen dwarsboomen waar dit mogelijk is. De Britten hebben de fout ingezien, die zij een tijdlang op Java en later in Achter-Indie begaan hebben. Na den opstand der sipayers is in Oude eene andere richting aan het bestuur gegeven. Zij hebben in hunne wetgevende en gemeenteraden voorts inlandsche grooten of hoofden opgenomen en alle betrekkingen voor hen opengesteld.

De inlandsche aristocratie heeft zich in Nederlandsch-Indie niet te beklagen; verre van daar, ook nu in het regeerings-reglement van 1854 in menige bepaling de strekking doorstraalt om een rechtvaardig bestuur te voeren. De inlander is, wanneer hij de vereischte kundigheden bezit, tot elke betrekking benoembaar. Niets is uitgesloten. Maar daarenboven is de erfelijkheid der regenten op Java in art. 69 R.R. opgenomen. Wij erkennen dat wij ons nooit met die bepaling konden vereenigen. Maar nu ze wet is geworden, steunende op eene plechtige belofte in vroeger tijd, waarmede J. C. Baud de bepaling verdedigde, zou het meer dan hard zijn ze te schrappen.

„Bij het openvallen der betrekking van regent op het eiland Java wordt, behoudens de voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw, zooveel doenlijk tot opvolger gekozen een der zonen of naastbestaanden van den laatste regent,” zegt het slot van art. 69 R.R.

Welke maatregelen zijn intusschen genomen om zich te verzekeren, dat, komt eene betrekking van regent open, zijne zoon of naastbestaanden aan de vereischten beantwoorden? Zeer terecht zijn zekere vereischten gesteld; dit zal ieder inlandsch hoofd moeten toegeven. Tot dusver geeft de benoeming echter geenerlei waarborg, dat bekwaamheid en ijver den verkozene onderscheiden.

Reeds hebben nogtans zeer enkele zoon van hoofden op Java en Sumatra examina afgelegd en zijn dien ten gevolge tot ambtelijke betrekkingen bij het Europeesch bestuur benoemd. Indien zulk een man, die zich door ontwikkeling en kennis onderscheidt, naast een hooger geplaatst inlandsch ambtenaar staat, die geene blijken van bekwaamheid heeft gegeven, moet echter de positie voor beiden hinderlijk zijn. Talent geeft prestige. De invloed van een bekwaam man zal zich steeds doen gevoelen. Mooten er nu niet botsingen ontstaan, wanneer het getal wel onderwezene inlanders uit goede families of zelfs zoon van den kleinen man toeneemt —

en dit zal gebeuren, — wanneer daarnaast eene erfelijke aristocratie voortleeft, die door het toeval der geboorte tot hooge positie geraakt en dan gezag uitoefent, omdat deze of gene als de meest bruikbare van zijne familie in zeker gewest wordt beschouwd?

Wij zijn van meening, dat de wet, die voorschrijft, dat niemand tot de hooge waardigheid van regent benoembaar is, die niet aan de voorwaarden van kennis, ijver, eerlijkheid en trouw voldoet, tevens de verplichting aan de regeering oplegt om dit onderwerp te regelen. Bewijzen van bekwaamheid behooren te worden gevorderd en afgelegd. Voor elke betrekking, hoe nietig ook, bij het Europeesch bestuur, worden eischen gesteld, zelfs in de hoogste ambten. Waarom ze niet van de inlandsche bestuurders gevorderd?

Een ander punt, dat overweging verdient, is de vraag of het in het belang van een goed bestuur en van de regenten zelve nuttig en noodig is deze hooge inlandsche ambtenaren steeds te behouden in het gewest waar een bloedverwant vroeger gezag oefende? Wij zouden tot beginsel aangenomen willen zien, dat men de regenten, even als de Europeesche ambtenaren, naar mate van de behoefte, verplaatste.

Wanneer men de oudere geschiedenis van Java leest, dan blijkt dat inlandsche vorsten of hoofden voor hunne kinderen of aanverwanten menigmaal verzochten hen tot regent in een ander gewest te verheffen dan wat zij bestuurden, hetzij omdat zij dit als eene oevordering beschouwden of omdat zij eene betrekking opengevallen zagen. Zij bleven dus niet aan hun district hechten.

De wet schrijft voor, dat „zooveel doelijk” een zoon of naastbestaande van een regent hem zal opvolgen. Waar het algemeen belang eene andere keuze wettigt, staat de wet dus niet in den weg, dat men een regent aanstelt, die niet in datzelfde gewest te huis behoort.

Aan ons denkbeeld zijn velerlei voordeelen verbonden.

Bevordering wordt voor den regent mogelijk, als men hem kan verplaatsen. Kunde, eerlijkheid en trouw geven aan den inlandschen groote evenzeer aanspraak op lotsverbetering als aan den besturende Europeeschen ambtenaar.

Maar, in de tweede plaats, worden de inlandsche hoofden thans door de *adat* tot onderhoud van een tal leden van hunne familie genoopt. Dit is een groot kwaad. Elk aanzienlijk inlander op Java ziet een heiliger bloedverwanten op hem azen, soms te trotsch of te lui om te arbeiden. Hij is daardoor verplicht eene levenswijze te voeren en zich uitgaven te getroosten, die menigeen als een druk beschouwt of hem in schulden wikkelen. Verplaatst men de regenten, dan zullen voorzeker niet allen hem volgen.

Bovendien wordt de kanker van het inlandsch bestuur: familie-regeering, door ons plan in het hart getroffen. Elk regent tracht zich zooveel mogelijk van het onderhoud van familieleden te ontdoen en stopt hen zoodra mogelijk in eene of andere betrekking. Maar dit is de steen des aanstoots voor een goed bestuur. Wij behoeven dit niet niteen te zetten. Wij zien daarvan dagelijks voorbeelden onder de oogen. Om niet verder te gaan, ontleenen wij aan het pas verschenen jaarlijksch verslag de zinsnede over Krawang:

„De ontwikkeling en dienstijver der inlandsche hoof-

den liet nog veel te wenschen over. De regent bleek meermalen niet dat ontzag aan de districtshoofden (waarvan de meesten min of meer aan hem zijn verwant) in te boezemen, als tot verzekering van een goeden gang van zaken werd vereischt.”

Zoo gaat het in zeer vele gewesten. Loopt het te erg, dan is soms zelfs een enkel maal een regent ontslagen. Zulk een toestand breekt men evenwel af, wanneer men den regent van Krawang verplaatste en, zoodra de betrekking openviel, den zoon of bloedverwant van een regent, die daarop aanspraak heeft, omdat hij bewijzen van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw heeft gegeven, daarheen zond of iemand benoemde, die reeds in een kleiner regentschap werkzaam was.

Door zoodanige verplaatsing zouden de regenten eindelijk meer en meer in kennis van land en volk, van al zijne behoeften en zijne wenschen toenemen. Kennis is macht. Hoe beter het gehalte van de inlandsche aristocratie wordt, des te meer zal zij aan invloed en prestige winnen, des te beter voor een goed bestuur. Zoodanig art. 69 van het regeeringsreglement, in verband met andere bepalingen, toegepast wordt, zal er een tijd komen dat de erfelijkheid der regenten een hinderpaal zal blijken te zijn voor de ontwikkeling en een goed bestuur van land en volk op Java. Het belang van de inlandsche aristocratie brengt evenzeer als het algemeen belang mede, dat een weg worde ingeslagen, die hare positie verzekert en tevens daardoor eigenaardige bezwaren van den tegenwoordigen toestand wegneemt.

v. I.

GOVERNEMENTS-BESLUITEN, BENOEMINGEN, ENZ.

BATAVIA, den 26sten December 1871, (No. 8).

(Staatsblad no. 213.)

Gelezen de missives:

a. van den Minister van Koloniën van 23 October 1870, 23 Maart 1871 en 4 Mei 1871, La. Afz., nos. 1/1473a, 6/344 en 35/549a;

b. enz.;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Vast te stellen:

a. het aan dit besluit gehecht ontwerp-kontrakt, als model voor de overeenkomsten, te sluiten op den voet der Wet van 21 Juli 1870 (Indisch staatsblad no. 117);

b. de mede aan dit besluit gehechte voorschriften tot regeling der uitvoering van evengenoemde Wet en de daaruit voortvloeiende overeenkomsten.

Ten tweede: Enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAERPEL.

Ontwerp-Kontrakt,

vastgesteld bij het besluit van den Gouverneur-Generaal, van 26 December 1871, no. 8 (Staatsblad no. 213), als model voor de overeenkomsten, te sluiten op den voet der Wet van 21 Juli 1870 (Indisch staatsblad no. 117).

Art. 1. Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië verbindt zich om ten behoeve van den reghebbende op de onderneming . . . met suikerriet te doen beplanten, tot

en met het jaar 1878, telken jaren eene uitgestrektheid van . . . bouws van 500 □ rijnlandsche roeden;

in het jaar 1879 eene uitgestrektheid van . . . bouws van 500 □ rijnlandsche roeden (1);

in het jaar 1880 eene uitgestrektheid van . . . bouws van 500 □ rijnlandsche roeden (1),

en zoo voorts tot en met 1890,

en om, bijaldien gezegde regthebbende mogt afzien van zijn aanspraak op het genot van een suikerrietaanplant tot de voren omschreven uitgestrektheden, hetzij voor het geheel hetzij voor een deel daarvan, hem den grond te verschaffen, die daartoe anders gebezigd zou zijn geworden, ten einde dien met eigen middelen met suikerriet te doen beplanten.

Elke afstand van aanspraak op het genot van een suikerrietaanplant, in voege als even omschreven, is voor den verdieren duur der overeenkomst onherroepelijk.

Art. 2. Onder de uitgestrektheid van den aanplant zijn niet begrepen de wegen en slooten door en om de gronden, waarop de aanplant geschiedt.

Art. 3. De gronden voor den aanplant worden op de gebruikelijke wijze jaarlijks verwisseld.

Art. 4. Het Gouvernement doet den door zijne tusschenkomst bewerkstelligden aanplant onderhouden en bewaken tot hij aan den ondernemer is overgegeven.

Art. 5. De voor den aanplant benodigde stokken (bibiet) worden even als de meststof, indien de ondernemer bemesting mocht verlangen, kosteloos door hem geleverd op de door het bestuur aan te wijzen plaatsen.

Art. 6. De ondernemer betaalt jaarlijks:

- 1e. Voor den aanplant f per bouw;
- 2e. Voor zoo ver hij afstand heeft gedaan van zijn aanspraak op het genot van den bedongen aanplant, en hem dien tengevolge de anders daartoe te bezigen grond wordt verstrekt f per bouw, berekend over de uitgestrektheid van dezen grond;

en verder, indien zulks tot eene behoorlijke schadeopstelling aan de bevolking voor de afgifte van den grond en eene behoorlijke betaling van haren arbeid door het Gouvernement wordt noodig geacht, na het vijfde kontraktsjaar vijf ten honderd, na het tiende kontraktsjaar tien ten honderd, na het vijftiende kontraktsjaar vijftien ten honderd van bovenstaande sommen per jaar meer.

Art. 7. (2).

Art. 8. De aanplant, door tusschenkomst van het Gouvernement bewerkstelligd, wordt op den 1sten Juni, of zooveel vroeger als hij met den oogst wil aanvangen, aan den ondernemer, van wege het gewestelijk bestuur, bij proces-verbaal overgegeven en door hem overgenomen.

Art. 9. Het door tusschenkomst van het Gouvernement aangeplant riet moet uiterlijk op den 15den October zijn gesneden en weggeruimd; en evenzoo het door den ondernemer zelf geplant riet op gronden, hem op den voet van artikel 1 door het Gouvernement verschaft.

Indien de ondernemer aan deze verplichting niet voldoet, verbeurt hij, ook in het geval van overmacht of toeval, eene boete van f 1.— (een gulden) voor elken dag en voor elken bouw, waarop het riet later mocht worden gesneden en van het veld weggeruimd.

Bovendien is het hoofd van gewestelijk bestuur bevoegd om het riet, dat na den 15den October nog te veld staat, voor rekening van den ondernemer te doen wegruimen, ten ware bij een opzettelijk onderzoek mocht blijken, dat het

zonder nadeel voor de rijstkultuur tot den 30sten November op het veld kan blijven staan, in welk geval tot dien dag wordt gewacht.

Art. 10. Niets.

of:

Tot het verkrijgen van rietnijders wordt de tusschenkomst des bestuurs aan den ondernemer verleend in geval van volstrektheid, telkens ten genoeg van het hoofd van gewestelijk bestuur te bewijzen onmisbaarheid, en tegen een zoodanig door den ondernemer rechtstreeks aan hen uit te keeren loon als door het Gouvernement of van zijnentwege is of zal worden bepaald;

of:

Tot het verkrijgen van rietnijders, alsmede van arbeiders voor werkzaamheden in en bij de fabriek, wordt de tusschenkomst des bestuurs aan den ondernemer verleend, ingeval van volstrektheid, telkens ten genoeg van het hoofd van gewestelijk bestuur te bewijzen onmisbaarheid, en tegen een zoodanig door den ondernemer rechtstreeks aan hen uit te keeren loon als door het Gouvernement of van zijnentwege is of zal worden bepaald.

Art. 11. Het staat den ondernemer vrij, vrijwillig geteeld riet in zijn fabriek te vermalen, mits dat niet zij verkregen van gronden, bestemd om afwisselend door tusschenkomst van het Gouvernement met suikerriet, ten behoeve van eenigen met het Gouvernement in kontrakt staanden ondernemer te worden beplant of aan deze ter beplanting met suikerriet door eigen middelen te worden verschaft.

Hij verbindt zich, geen riet te verwerken als tweede gewas, verkregen van den Gouvernements suikerrietaanplant, of van riet, geteeld op van bestuurswege verstrekte gronden.

Ingaande met den aanplant van 1879, zal de ondernemer riet, als tweede gewas verkregen van den Gouvernements suikerrietaanplant of van riet, geteeld op van bestuurswege verstrekte gronden, mogen verwerken, indien het afkomstig is van die gronden, waarover, ingevolge de trapsgewijze vermindering, niet weer door het bestuur ten behoeve der suikerkultuur zal beschikt worden.

Art. 12. De ondernemer verbindt zich, de fabriek, aanhoorigheden en werktuigen te houden in voldoende staat of te verbeteren, zoodat zij geschikt blijven tot voortzetting van het bedrijf, waartoe zij thans gebezigd worden.

Ter beoordeeling hiervan heeft het hoofd van gewestelijk bestuur de bevoegdheid om, daartoe termen vindende, eene commissie van deskundigen te benoemen.

Art. 13. De ondernemer onderwerpt zich aan het toezicht, op last van het hoofd van gewestelijk bestuur door de Europeesche ambtenaren te houden.

De toegang tot de fabriek staat ten allen tijde aan de ambtenaren open.

De ondernemer is verplicht, aan het hoofd van gewestelijk bestuur omtrent al hetgeen tot de onderneming betrekking heeft de opgaven te doen, welke het zal verlangen, en die opgaven, des gevorderd, met eede te bevestigen.

Bij het niet nakomen dezer verplichting binnen eenen door den Gouverneur-Generaal, voor elk geval in het bijzonder, te stellen laatsten termijn, verbeurt de ondernemer een boete van f 1000.— (een duizend gulden).

Art. 14. De ondernemer verbindt zich, aan het Gouvernement als zijns te voldoen:

- a. van aanplant door tusschenkomst van het Gouvernement;
- b. van velden zonder aanplant, door het bestuur verstrekt, $\frac{2}{3}$ (twee derden) van het bij a bedongene.
- c. van het riet, verkregen buiten alle tusschenkomst des bestuurs en op deze onderneming verwerkt, f 25.— (vijf-en-twintig gulden) per bouw; — onderdeelen van een bouw voor een geheel gerekend.

Art. 15. De betalingen, bedoeld bij de artikelen 6 en 14, geschieden door stortingen in 's lands kas ter hoofdplaats van

(1) $\frac{1}{2}$ van de uitgestrektheid van den oorspronkelijken aanplant minder dan het voorsz. jaer.

(2) Dit artikel is bestemd ter opnam. van het beding omtrent het gebruik van water of stoom als d. kracht van den molen, enz. Deze aangelegenheid wordt voor elke onderneming afzonderlijk geregeld.

het gewest, waarin de onderneming ligt, in vier gelijke termijnen, op of vóór 15 September, 15 Oktober, 15 November en 15 December van het jaar, waarop de belasting betrekking heeft.

De boete, bedoeld bij artikel 9, moet in 'den laatsten termijn worden gestort, die vermeld in artikel 13 binnen een maand, nadat zij is verbeurd.

Bij gebreke van betaling binnen de gestelde termijnen verbeurt de ondernemer eene boete van vijf ten honderd van het verschuldigde, voor elke maand of een gedeelte daarvan, dat hij achterstallig is, onverminderd het recht van het Gouvernement om, indien de ondernemer, na gerechtelijke aanmaning, nalatig blijft, de ontbinding der overeenkomst te vorderen met vergoeding van kosten, schaden en interesten.

Zoodra het Gouvernement deze vordering heeft ingesteld, is het tot aan de eindbeslissing van zijne in artikel 1 bedongene verplichting ontheven.

Art. 16. De ondernemer is niet bevoegd, zijne rechten en verplichtingen op een ander over te dragen, zonder toestemming van het Gouvernement.

Bij overlijden van den ondernemer gaan zijne rechten en verplichtingen over op zijne erfgenamen.

Gedurende den loop van dit kontrakt kan de eigendom van de fabriek niet op een ander overgaan, dan met toestemming van het Gouvernement en onder voorwaarde, dat de nieuwe eigenaar der fabriek in de plaats van den ondernemer treedt ten opzichte van al de rechten en verplichtingen, uit dit kontrakt voortvloeiende.

Het Gouvernement verbindt zich, in geval van eigendomsverandering der fabriek, tot welken het zijne toestemming heeft gegeven, den nieuwen eigenaar als kontraktant te erkennen.

Art. 17. Het beheer der onderneming wordt gevoerd door den ondernemer of zijnen gemachtigde. De gemachtigde moet zijn ingezetene van Nederlandsch-Indië en bekwaam om overeenkomsten aan te gaan. Vreemde oosterlingen mogen niet als gemachtigden optreden.

De ondernemer geeft, wanneer hij eenen gemachtigde voor zich laat optreden, daarvan, met vermelding van diens naam en woonplaats, kennis aan het hoofd van gewestelijk bestuur.

Art. 18. In geval van gepleegde mishandeling van de bevolking of van het werkvolk door den ondernemer of zijnen gemachtigde heeft het Gouvernement recht om, afgescheiden van de gerechtelijke vervolging, te eischen, dat het beheer der onderneming binnen eenen door hetzelfde te bepalen termijn aan een ander worde overgedragen.

Art. 19. Het Gouvernement behoudt zich voor om, wanneer dringende omstandigheden van staatkundigen aard zulks voor het algemeen belang noodig mochten doen oordeelen, de werking van dit kontrakt te schorsen of het te ontbinden, zonder eenige verplichting om de daartoe leidende redenen te openbaren, doch tegen voorafgaande schadeloosstelling, door scheidsmannen te bepalen.

Art. 20. De kosten van het opmaken van de akte en van de uit te reiken grossen en afschriften komen voor rekening van den ondernemer.

Art. 21. Voor het naleven dezer overeenkomst kiest de ondernemer woonplaats ter griffie van den den Raad van Justitie, binnen wiens rechtsgebied de onderneming gelegen is. Deze keuze is algemeen.

Art. 22. De eerste aanplant, waarop deze overeenkomst betrekking heeft, is die van het jaar 1871.

Indien die aanplant meer bedraagt dan die, bij artikel 1 bedongen, is op dat meerdere al het bij deze overeenkomst bepaalde van toepassing.

VOORSCHRIFTEN tot regeling der uitvoering van de Wet van 21 Juli 1870 (Inoisch staatsblad no. 117) en de daarnit voortvloeiende overeenkomsten.

Vastgesteld bij het besluit van den Gouverneur-

Generaal van 26 December 1871, no. 8 (Staatsblad no. 213).

§ 1. Grond en aanplant.

(Art. 1 van het ontwerp-kontrakt).

Het Gouvernement neemt de noodige maatregelen om den aanplant over de kontraktueel bedongen uitgestrektheid gronden met zorg te doen bewerkstelligen.

Verlangt de ondernemer de zorg voor de beplanting over de kontraktueel bedongen uitgestrektheid of over een deel er van voor den vervolge op zich te nemen, dan is hij verplicht, daarvan vóór ultimo December van het jaar voorafgaande aan het plantjaar, aan het bestuur schriftelijk kennis te geven.

Van deze schriftelijke kennisgeving wordt door het hoofd van gewestelijk bestuur proces-verbaal in triplo opgemaakt, waarvan een exemplaar aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur opgezonden, een andere aan den ondernemer uitgereikt en het derde ten kantore van eerstgenoemden hoofdambtenaar bewaard wordt.

De Resident van het gewest, waarin de onderneming is gelegen, is verplicht, jaarijks in overweging te nemen, in hoever er redenen bestaan tot een initiatief van bestaurswege om den ondernemer te bewegen, de beplanting geheel of ten deele op zich te nemen.

Het hieruit voort te vloeien overleg met de ondernemers moet insgelijks vóór ultimo December van het jaar, aan het plantjaar voorafgaande, afgelopen zijn.

§ 2. Voorbereiding tot vrije beplanting.

(Art. 1 van het ontwerp-kontrakt).

Daar, waar blijkt, dat de tusschenkomst des bestuurs tot beplanting met suikerriet van de bij art. 1 van het kontrakt bedoelde gronden zoo kunnen worden ontbeerd, hebben de hoofden van gewestelijk bestuur het als een hunner ernstigste plichten aan te merken, den betrokken ondernemer te bewegen, van haar verder genot af te zien.

§ 3. Regelingsstaten.

(Art. 1 van het ontwerp-kontrakt).

De regeling van den aanplant wordt voor iederę onderneming atzonderlijk vastgesteld.

Veranderingen of wijzigingen in den regelingsstaat kunnen door de Residenten aan den Gouverneur-Generaal worden voorgesteld, na den betrokken ondernemer te hebben gehoord.

§ 4. Trapsgewijze verminderingen.

(Art. 1 van het ontwerp-kontrakt).

De trapsgewijze vermindering van den aanplant na 1878, teken jaren met een twaalde van het aantal bouws, waarvoor oorspronkelijk gekontrakteerd is, wordt op voorstel van den Resident door den betrokken departementschef geregeld, en van die regeling vóór ultimo December van het jaar, aan het plantjaar voorafgaande, den ondernemer mededeeling gedaan.

Als richtsnoer bij de bepalingen der inkrimping geldt, dat het eerst die velden uit den aanplant vallen, welke gebleken zijn minder geschikt te wezen voor de suikerkultuur, of welke bewerking, vergeleken met die overige voor de onderneming bestemde velden, voor de bevolking bezwarend is.

Mocht het onverschillig wezen, dan wordt zooveel mogelijk de wensch des ondernemers ingewilligd.

Voor zooveel de plaatselijke omstandigheden dit toelaten, worden bij elke inkrimping een of meer dessas geheel vrijgesteld; — deze kunnen niet op nieuw ingedeeld worden.

§ 5. Onderhoud en bewaking.

(Art. 4 van het ontwerp-kontrakt).

Zoodra de aanplant aan den ondernemer is overgegeven, eindigt alle bemoeienis van het bestuur met het onderhoud en de bewaking, behoudens de verplichting in het algemeen, op de politie rustende, om voor de veiligheid van goederen te waken.

§ 6. Bemoeienis van den ondernemer met den aanplant.

(Art. 5 van het ontwerp-kontrakt).

Het hoofd van gewestelijk bestuur is gehouden in overweging te nemen de verzoeken, die de ondernemer in het

belang zijner onderneming oorbaar zal achten tot hem te richten, en des noodig naar aanleiding daarvan een onderzoek in te stellen.

§ 7. Schadeloosstelling en arbeidsloon.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Voor elke onderneming in het bijzonder wordt daartoe van bestuurswege bij een te roepen commissien onderzocht het bedrag, waarop behooren te worden bepaald:

1e. de schadeloosstelling ter zake der beschikking over den vereischten grond tot de suikerrietsaanplantingen en hetgeen daaraan moet worden toegevoegd voor wegen en slooten;

2o. het bedrag van het loon voor den aanplant en al datgene wat verder tot onderhoud en bewaking, tot aan de overgave er van aan den ondernemer, vereischt wordt.

De Gouverneur-Generaal stelt een en ander voor den tijd van vijf jaren vast, bouwgewijze, omgeslagen over het getal der bouws aanplant, waartoe de Regeering zich voor elke onderneming in het bijzonder verbond.

Bijaldien de rechthebbenden op den grond geen genoegen nemen met het cijfer der schade loosstelling, dat hun van wege de Regeering ter zake der beschikking over hunnen grond ten dienste van den suikerrietsaanplant aangeboden wordt, wordt de bepaling daarvan aan den rechter overgelaten.

§ 8. Kosten van den aanplant.

(Artikel 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Om te vinden hoeveel voor den aanplant moet worden betaald, worden voor elke onderneming de volgende gegevens samengetrokken:

- I. de som voor schadeloosstelling van den grond, vastgesteld door den Gouverneur-Generaal of den rechter;
- II. het arbeidsloon, door den Gouverneur-Generaal vastgesteld;
- III. de belooning, te goet gedaan aan de dessa-hoofden voor hunne bemoeienis met de suikerkultuur;
- IV. de kultuurprocenten, door de inlandsche ambtenaren te genieten.

§ 9. Karrewegen.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Onder de uitgestrektheid van den kontraktuelen aanplant zijn, evenmin als de slooten en wegen in en om de suikerrietsaanplantingen, begrepen de opzettelijk aanteleggen karrewegen ter verbinding van die aanplantingen met den grooten of eenigen openbaren weg.

Met betrekking tot de schadeloosstelling voor de gronden, welke zij innemen, geldt hetzelfde als ten aanzien der gronden voor den kontraktuelen aanplant is voorgeschreven.

§ 10 Vergoeding voor het herstel der galangans.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

In het bedrag der schadeloosstelling voor de afgifte van den grond is begrepen de vergoeding voor den arbeid, verbonden aan het herstel der galangans na den oogst van het suikerriet, als het veld wederom tot sawah bewerkt wordt.

§ 11. Wegen, slooten, bruggen en paggers.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Onder het loon voor den arbeid is begrepen, dat voor den aanleg van wegen, slooten en bruggen in de tuinen en de ompagging, die evenwel alleen daar geschiedt, waar zij volstrekt noodzakelijk is.

De kosten der voor die bruggen en paggers benodigde materialen worden bij het plantloon in komputatie gebracht.

§ 12. Vrije beplanting van door het bestuur verstrekte gronden.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Waar velden verstrekt worden zonder beplanting van bestuurswege, betaalt de ondernemer alleen het bedrag, dat als schadeloosstelling voor de afgifte van den grond voor elke onderneming vastgesteld is.

In dit geval worden noch belooningen aan de dessa-hoofden noch kultuurprocenten aan de inlandsche ambtenaren

uitgekeerd.

§ 13. Landrente.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Van de op hoog gezag met suikerriet beplante velden wordt geene landrente geheven, doch aan de dessa-hoofden over elken bouw, voor de Gouvernements suikerkultuur in gebruik genomen 1,— (een gulden) uitgekeerd bij wege van tegemoetkoming in de derving van een deel van het kollekteloan.

§ 14. Betalingstermijnen.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

De betaling neemt gevolg:

1o. van de schadeloosstelling voor den grond, zoodra deze is afgebakend en in bezit genomen;

2o. van de materialen voor paggers en bruggen, welke niet anders of beter dan door inkoop kunnen worden aangeschaft, bij de levering er van;

3o. van het loon voor den aanplant en de verder daarmede gepaard gaande of er uit voortvloeiende diensten, in twee termijnen en wel:

60%, zoodra de stokken zijn gepoot, en in elk geval vóór ultimo September van het plantjaar;

40%, voort na de overgave van den aanplant aan den ondernemer, en in elk geval vóór ultimo December van het oogstjaar;

4o. voor het maken van verbindingswegen en bruggen, zoo in den arbeid daartoe wordt voorzien, afgescheiden van dien tot den aanplant, voort na de voltooiing er van;

5o. voor het herstel der galangans op de rijstvelden, welke gebezigd zijn geweest zoo voor den aanplant als voor de verbindingswegen, uiterlijk vóór ultimo November van het jaar der ontruiming van die velden.

Deze betalingen geschieden individueel aan de rechthebbenden door den betrokken controleur en het betrokken distrikthoofd, en de bij 1, 3, 4 en 5 bedoelde in elk geval in of bij de betrokken fabriek.

Voor de betalingen, hier bedoeld, worden verantwoordingsstaten door den directeur van binnenlandsch bestaer in overleg met de algemeene rekenkamer, vastgesteld.

§ 15. Belooningen aan de dessa-hoofden en kultuurprocenten.

(Art. 6 van het ontwerp-kontrakt.)

Berekend over de uitgestrektheid van den suikerrietsaanplant, welke door de Regeering aan den ondernemer wordt geleverd, genieten:

de dessa-hoofden dezelfde belooning per bouw aanplant, waarbij zij betrokken zijn, als hun, genomen over de jaren 1867 tot en met 1869, gemiddeld per bouw aanplant is toegefallen;

de inlandsche ambtenaren dezelfde kultuur-procenten per bouw aanplant, waarbij zij betrokken zijn, als hun, berekend over de produktie der jaren 1867 tot en met 1869, gedurende dien tijd, gemiddeld per bouw aanplant is toegefallen.

De betaling dezer belooning en kultuurprocenten neemt gevolg zoodra de oogst is afgeloopen, en in elk geval vóór ultimo November van het oogstjaar.

§ 16. Water als drijfkracht.

(Art. 7 van het ontwerp-kontrakt.)

De hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur hebben streng toe te zien op de nakoming van het kontraktueel bepaalde, omtrent het gebruik van water tot drijfkracht als andersins.

Van elke overtreding wordt onmiddellijk gerapporteerd.

§ 17. Aanleg, herstel en onderhoud van werken.

Dammen, waterleidingen en andere werken, uitsluitend behoeve der fabriek, worden, behoudens verkregen vergunning en inachtneming der rechten en belangen van anderen, door den ondernemer aangelegd, hersteld en onderhouden.

Het aandeel van den ondernemer in den aanleg, het onderhoud en herstelling van werken, bij welke zoowel hij als

de bevolking belang heeft, wordt bij minnelijke schikking tusschen partijen bepaald; bij verschil wordt de beslissing in het hoogste ressort aan scheidsmannen opgedragen.

§ 18. Bestemming der boete wegens het te lang te velde laten van het riet.

(Art. 9 van het ontwerp-kontract.)

Het bedrag der boete, door den ondernemer verbeurd, wegens het overschrijden van den termijn, voor het snijden en wegruimen van den suikerricteaanplant bepaald 15 Oktober, komt in zijn geheel ten voordeele van de rechthebbenden op den grond, door dien aanplant ingenomen, en wordt door dezelfde commissie als is belast met de tweede betaling van het loon voor den aanplant (zie § 14), uiterlijk vóór ultimo December van het oogstjaar, waarin de overschrijding plaats had, in eene bijeenkomst van de betrokken deszoo hoofden en rechthebbenden op den grond aan gene ter hand gesteld, ieder voor de uitgestrektheid, waarmede zijne deess in de te laat ontruimde gronden deelt.

De hoofden verloolen in tegenwoordigheid der commissie dat bedrag in billijkheid, of naar zoodanige schikking als de belanghebbenden onderling overeenkomen, onder degenen, die geacht moeten worden door het te laat vrijkomen der velden schade te lijden.

Deze betaling geschiedt op de daartoe voor de belanghebbenden best gelegen plaatsen.

De ter zake dezer betaling op te maken verantwoordingsstaten worden door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, in overleg met de Algemeene Rekenkamer, vastgesteld.

§ 19. Verstreking van arbeiders.

(Art. 10 van het ontwerp-kontract.)

Geenerlei verstreking van arbeiders, noch voor het rietsnijden noch voor werkzaamheden in en bij de fabriek, heeft plaats bij de ondernemingen, welke in 1871 zonder tusschenkomst des bestuurs te dier zake gewerkt hebben.

De ondernemers, welke haar hebben genoten, kunnen ook later, indien zij ten genoegen van het bestuur de volstreekte onmisbaarheid van zijne tusschenkomst bewezen hebben, hulp bekomen, doch uitsluitend voor die soort van werkzaamheden, waarvoor zij in 1871 verleid is.

Uitzondering daarop maakt de ondernemer van *Socodono* (*Loosdrecht*) in *Probolingo*, aan wien geene rietsnijders meer worden verstrekt, ondanks de hem in 1871 verleende hulp.

In geen geval worden door het bestuur *meer* personen tot verplichten arbeid aangewezen dan in dat jaar is geschied.

Wanneer de verstreking van hulp met rietsnijders of fabrieksarbeiders eenmaal is toegestaan, zal het hoofd van gewestelijk bestuur telken veertien dagen doen onderzoeken of de urgentie van 's Gouvernements tusschenkomst nog bestaat. Blijkt zij niet meer aanwezig te zijn, dan houdt die tusschenkomst terstond op.

Het loon, dat door den ondernemer aan de rechthebbenden wordt uitbetaald, bedraagt, zoolang daaromtrent niet anders wordt bepaald, voor rietsnijders $1\frac{1}{2}$ (anderhalve) cent per bos van 25 (vijf-en-twintig) stokken, en voor anderen arbeid, het dagloon, bepaald bij het besluit van 4 Mei 1866, no. 26, welke beschikking, zoolang daaromtrent niet anders wordt bepaald, ook voor de overige punten op dit stuk van kracht blijft.

Ondernemers, die op hunne fabriek vrijwillig geteeld riet vermalen, doen door dit feit alleen uitdrukkelijk afstand van alle aanspraak op verstreking van arbeiders van Gouvernementswege.

§ 20. Vrijwillig geteeld riet.

(Art. 11 van het ontwerp-kontract.)

De ambtenaren zien toe, dat op de gronden, bij de Gouvernements-suikerkultuur ingedeeld, tusschentijds niet andermaal suikerriet worde geplant of een tweede gewas van den Gouvernements aanplant aangehouden.

Wil de bevolking zich naar dezen wensch der Regeering

niet schikken, dan wordt hiervan bericht gezonden aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.

§ 21. De hoofden van gewestelijk bestuur hebben zich vooral nauwkeurig te vergewissen van de uitgestrektheid gronds, door of voor de ondernemers in vrijwillige overeenkomst met suikerriet geplant.

§ 22. Cijns.

(Art. 14 van het ontwerp-kontract.)

De aan den lande te betalen cijns wordt bouwgewijze vastgesteld over de uitgestrektheid van den aanplant, waartoe het Gouvernement jegens den ondernemer verbonden is.

Hij wordt berekend voor elke onderneming in het bijzonder, naar hare gemiddelde produktie van de jaren 1863 tot en met 1869 (1864 tot en met 1870), de jaren der hoogste en laagste produktie niet mede gerekend, en den grondslag van:

/ 2.— per pikol bij eene gemiddelde produktie van 1 tot 45 pikols per bouw.

/ 2,50 per pikol bij eene gemiddelde produktie van meer dan 45 tot 60 pikols per bouw, en / 3,— per pikol voor al het meerdere.

Voor de uitgestrektheid, waartoe de ondernemers afstand doen van hun recht op aanplant, vermindert de cijns met $\frac{1}{3}$ (een derde) van zijn oorspronkelijk bouwgewijze bedrag.

Over de gronden, welke de ondernemers in geheel vrije kultuur, dat is buiten eenige tusschenkomst van het Gouvernement, tot de voortbrenging van suikerriet bezigen, betalen zij een cijns van / 25,— (vijf-en-twintig guldens) per bouw.

§ 23. Tijdslijp van ingang der overeenkomsten.

(Art. 22 van het ontwerp-kontract.)

Voor de ondernemingen, welke kontrakten met den oogst van 1871 expireren en voor bestendiging vatbaar bevonden worden, gaan de nieuwe overeenkomsten in met den aanplant van 1871, ten behoeve van den oogst van 1872.

Over het al of niet aannemen der overeenkomsten, ten aanzien der in de vorige alinea bedoelde fabrieken, hebben de ondernemers of hunne gemachtigden zich te verklaren binnen eenen termijn van zes weken na den dag, waarop de ontwerp-overeenkomst hun door het hoofd van gewestelijk bestuur is toegezonden.

Neemt de belanghebbende geen genoegen met de daarin gestelde voorwaarden, dan wordt voor het oogstjaar 1872 geheel op den ouden voet doorgewerkt en het kontract, ingaande met den oogst van 1873, uitbested.

Ondernemers, wier kontrakten later afloopen, kunnen, voor zoo ver die voor verlenging vatbaar zijn, hunne overeenkomsten kommuteren in kontrakten volgens de nieuwe beginselen, eveneens ingaande met den oogst van 1873 en zullen zich daaromtrent binnen zes weken, nadat hun de ontwerp-overeenkomst door het hoofd van gewestelijk bestuur zal zijn toegezonden, te verklaren hebben.

Voor wie niet toetreedt, staat de gelegenheid daartoe later niet meer open.

§ 24. Eigendom van den fabrieksgrond.

Bij de toezending der ontwerp-overeenkomst geeft het hoofd van gewestelijk bestuur den ondernemer te kennen, dat de Regeering genegen is, hem, indien hij tot de overeenkomst toetreedt, den grond, waarop recht van opstal is gevestigd, tot eene maximum-uitgestrektheid van 10 (tien) bouws in eigendom af te staan, tegen eenen prijs, bij onderlinge schikking te bepalen of, bij verschil, door deskundigen, benoemd met inachtneming van art. 619 van het Reglement op de Burgerlijke rechtsvordering, mits hij zich daartoe, onder overlegging van een behoorlijken meetbrief, aanmelde binnen denzelfden termijn als in de voorgaande § is vastgesteld.

Het hoofd van gewestelijk bestuur moet ten spoedigste onderzoeken hoeveel aan de bevolking voor het blijvend

gemis van den grond zal moeten worden uitgekeerd, en hoeveel het land voor den afstand van het eigendomsrecht zal moeten bekomen.

De als uitkomst van dat onderzoek verkregen sommen maken het bedrag uit van den van wege de Regeering te vorderen koopprijs.

Mochten zich tegen de toekenning van eigendom speciale toestanden verzetten, dan moet het hoofd van gewestelijk bestuur, alvorens het in deze bedoelde voorstel aan den ondernemer te doen, onder mededeeling van de bestaande bezwaren, nadere bevelen vragen aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.

(*Javasche Courant*, 26 December 1871.)

EXTRAKT uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

BUITENZORG, den 3den Januari 1872, (No. 29).

Gelet op het besluit van 30 December 1871, no. 30 (Staatsblad no. 227);

Gelezen, enz.;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevoonden en verstaan

Berustelijk: Onder nadere goedkeuring des Konings, aan den auditeur-militair bij den krijgswaad te Willem I (Samarang) toe te staan: een klerk op eene bezoldiging f 80.— (zeszig gulden) 's maands of f 720.— 's jaars; een oppasser op eene bezoldiging van f 10.— (tien gulden) 's maands of f 120.— " voor schrijfbehoeften eene som van f 100.— "

te zamen f 940.— 's jaars.

Ten tweede: Enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal:

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAERPEL.

Ekend en Toegelaten:

Krachtens magtiging des Konings, de heer H. Schellenbaum, als konsul-generaal van Zwitserland te Batavia.

Civiel Departement.

Ontlagen:

Eervol, wegens vertrek, als buitengewoon substituut-griffier, buiten bezwaar van den lande, bij den landraad te Banjoewangi H. H. Donker Curtius.

Eervol, uit 's lands dienst, met behoud van recht op pensioen, de ambtenaar op wachtgeld J. C. Romswinkel, laatstelijk kommissariss-vanger der in- en uitvoerrechten te Siboga (Sumatra's Westkust), tevens haven- en pakhuismeester aldaar.

Ingetrokken:

Wegens vertrek uit Nederlandsch-Indië, de aan J. N. A. Bechtinger verleende admmissie tot het uitoefenen der genees- en beelkundige praktijk te Batavia.

Benoemd:

Tot auditeur-militair bij den krijgswaad te Willem I (Samarang), de buitengewoon substituut auditeur-militair, toegevoegd aan den auditeur-militair in de tweede militaire afdeling op Java mr. A. J. Zeeman.

Tot sekretaris der residentie Rembang, de eerste kommissie bij het departement van binnenlandsch bestuur J. P. Velden.

Tot vendomeester te Samarang, de eerste kommissie op het residentie kantoor te Batavia L. C. Heijns.

Tot sekretaris en boekhouder bij het vendukantoor te Samarang, de ambtenaar op non-aktiviteit W. F. L. Chasteau, laatstelijk eerste kommissie op het residentie kantoor aldaar.

Tot kassier bij het vendukantoor te Samarang, de ambtenaar op non-aktiviteit E. J. Hanibals, laatstelijk adjunkt-kassier bij het vendukantoor te Batavia.

Tot ambtenaar ter beschikking bij de landelijke inkomsten en kultures:

C. O. van der Plas, thans derde kommissie bij het departement van binnenlandsch bestuur;

G. L. Hilling;

C. Th. Majer, klerk bij het departement van financiën;

H. P. Adriaans;

J. W. Mesman, en

F. K. W. van Cattenbergh.

Bij het Departement van Binnenlandsch bestuur.

Tot hoofdkommissie, de eerste kommissie mr. L. W. C. van den Berg.

Tot eerste kommissie, de tweede kommissie H. C. Maurenbrecher.

Tot tweede kommissie, de ambtenaar voor de burgerlijke dienst in Nederlandsch-Indië G. de Heer jr., thans werkzaam gesteld bij dat departement.

Bij het postkantoor te Weltevreden (Batavia).

Tot eersten kommissie, de tweede kommissie bij het postkantoor te Samarang W. van Beem.

Bij het postkantoor te Samarang.

Tot tweeden kommissie, de postkommissie, chef van het postkantoor te Cheribon, R. E. Rolf.

Tot derden kommissie, de postkommissie, chef van het postkantoor te Salatiga (Samarang), E. T. E. Tellings.

Tot postkommissie, chef van het postkantoor te Cheribon, de derde kommissie bij het postkantoor te Samarang, E. B. R. Tellings.

Goedgekeurd:

Wat door den Landraad te Banjoewangi

Is benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die rechtbank, buiten bezwaar van den lande, J. N. Burgerhondt.

Departement van Oorlog.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit Zr. Ma. militaire dienst, wegens volbrachten diensttijd, met behoud van recht op pensioen, de kolonel der infanterie J. C. Rappard, adjudant van den Gouverneur-Generaal.

Benoemd:

Tot adjudant van den Gouverneur-Generaal, de majoor der artillerie J. J. de Rochemont, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd; met bepaling, dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd *à la suite*.

(*Javasche Courant*, 6 Januari 1872.)

Civiel Departement.

Verloofd:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den telegrafist der derde klasse E. C. J. König.

Ontslagen:

Uit zijne betrekking, de assistent-resident van Sambah (Westerafdeeling van Borneo,) G. de Groot.

Benoemd:

Tot resident van Timor, de hoofdamttenaar op non-aktiviteit mr. J. K. de Wit, laatstelijk resident der Padangsche Bovenlanden (Sumatra's Westkust), onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Tot assistent-resident van de Limapoeloe Kottas (Sumatra's Westkust,) tevens vendomeester aldaar, de assistent-resident van Mandheling en Ankola J. N. Vosmaer.

Tot assistent-resident van Mandheling en Ankola (Sumatra's Westkust,) tevens vendomeester aldaar, de assistent-resident van Lingga (residentie Rieuw en onderhoorigheden) J. C. Boyle.

Tot assistent-resident van Sambah, de controleur der eerste klasse bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Westerafdeeling van Borneo H. C. van Houten.

Tot adjunkt-inspektens van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië, de eerste kommissie bij het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid dr. J. J. van Limburg Brouwer, en de controleur der tweede klasse bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Menado F. S. A. de Clercq.

- Tot substituit-officier van justitie bij den raad van justitie te Padang (Sumatra's Westkust.) de griffier bij den omgaa-
pen regter in de vierde afdeling *mr. F. J. Tjundall de Veer*.
Tot derden kommiss bij het departement van binnenslandsch be-
staar, de klerk *A. F. Barthelemy*.
Tot derden denwaarder bij den raad van justitie te Batavia, *F. Loriaux*, laatstelijk klerk bij den ontvanger der in- en uit-
voerregten te 'herihon, thans op wachtgeld.

Departement van Oorlog.

Verleend:

- Een tweearig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den ka-
pitain der infanterie *D. A. C. F. W. Verstege*.
Een tweearig verlof naar Nederland, aan den eersten luitenant
der infanterie *C. W. Klute*, en aan den militairen apotheker
der tweede klasse *D. Bekma*.

Ontslagen:

- Op verzoek, eervol, uit *Zr. Ms.* militaire dienst, de eerste luit-
enant der infanterie *A. F. E. van Dedem van Driesberg*.

Bevorderd:

Bij het wapen der infanterie.

- Tot kolonel, de luitenant-kolonel *G. B. T. Wiggers van Kerchem*.
Tot luitenant-kolonel, de majoor op non-aktiviteit *H. Termijtelen*.

Benoemd:

- Tot tijdelijk adjunt-boekhouder bij 's rijks magazijn van genees-
middeelen te Batavia (militair ambtenaar der derde klasse.)
de thans met de waarneming dier betrekking belaste adjutant
onder-officier hospitaalmeester bij de militaire administratie
(voor memorie) *A. van Doegen*.

Door den Kommandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië zijn:

Geplaats:

Infanterie.

- Bij het 8ste bataillon, de eerste luitenant *J. W. Croes*;
Bij het 12de bataillon, de eerste luitenant *M. A. du Croo*;
Bij het 15de bataillon, de eerste luitenant *P. J. Miltenburg*;
allen onlangs uit Nederland van verlof teruggekeerd.

Overgeplaatst:

Infanterie.

- Bij het 5de bataillon, de bij het wapen der genie tijdelijk ge-
detacheerde eerste luitenant *J. H. Nuijsink*.
Bij het 8ste bataillon, de eerste luitenant *A. Benjamins*, van
de garnizoens-kompagnie der Lampongsche distrikten.
Bij het garnizoens-bataillon der Westers-afdeeling van Borneo,
als adjutant, de eerste luitenant *F. Antou*, van het 10de
bataillon.
Bij het suppletief-depôt te Meester-Cornelis, de kapitein *A. G.
C. B. W. van den Bussche Ippenburg*, en de eerste luit-
enant *R. H. Clarckson*, beiden van het subsistenten-kader
te Batavia.

Gesteld op Non-Aktiviteit:

Infanterie.

- De majoors *H. Termijtelen* en *A. J. Diepenbroek*;

Genie.

- De majoor *A. J. H. van Kappen*;
allen onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd, en
zalks te rekenen van af 30 December 1871.

Tijdelijk Gedetacheerd:

- Bij het wapen der genie, de eerste luitenant *P. van den Blijck*
en *F. F. Weter*, respectievelijk van het 2de en 1de bataillon
infanterie, zallende zij in verband daarmee bij hun wapen
worden gevoerd *à la suite*.

Departement der Marine.

Benoemd:

- Tot adjunkt-bouwkundige voor de dienst der bebakening en
kustverlichting bij het departement der marine in Neder-

landsch-Indië, *C. C. Jasper*, laatstelijk lichtopzichter der twee-
de klasse bij de dienst der kustverlichting in Nederlandsch-
Indië, thans ter beschikking gesteld van den kommandant
der zeevaart en chef van het departement der marine in
Nederlandsch-Indië, ten einde den bouwkundige voor de
dienst der bebakening en kustverlichting in zijne werkzaam-
heden behulpzaam te zijn.

(*Javasche Courant*, 9 Januari 1872.)

Algemeen Overzicht.

Na de gebeurtenissen, die wij in ons vorig overzicht
medegedeeld hebben, doet zich natuurlijkerwijs een oogen-
blik van stilstand voor, wat bestuurszaken betreft.

Op het gebied der feiten waren de laatste dagen even-
zeer uiterst schaarsch.

Wij blijven hetzelfde ongunstige westmonsoonweder be-
houden, dat sedert ruim eene maand heerscht. Er valt ont-
zachtelijk veel regen.

Wanneer men nu het oog vestigt op den toestand van
de reede van Batavia, de voornaamste handelsplaats van
Nederlandsch-Indië, dan bevangt ons in deze dagen een
treurig gevoel.

Meermalen kondigde de blauwe vlag aan, dat de com-
municatie tusschen de reede en de stad afgebroken is.

De betrekkingen met andere bezittingen worden evenzeer
bemoeilijkt. Zoo is het vertrek van het 14 daagsche stoomschip
naar Padang van 10 tot 12 dezer uitgesteld moeten wor-
den, omdat de prauwen niet kunnen uitvaren, ten einde
lading naar het schip te brengen en het geen steenkolen
kon innemen.

Zoo ligt het stoomschip *Prins Hendrik*, van de Maat-
schappij „Nederland” op de buitenreë en kan de lading
niet dan uiterst langzaam lossen. De prauwen, die men
daartoe uitzond, werden veelal beschadigd tot groot nadeel
voor het veer, en liepen gevaar tegen het schip te worden
verbruijeld.

De toekomst is aan de stoomvaart en aan grooter sche-
pen naar mate de reizen van meer belang zullen zijn.
Spoed is ook bij de scheepvaart het wachtwoord in onze
dagen.

Maar wat baat ons dat de stoomschepen vlug en regel-
matig de zeeën doorklieven? De ongehoorde toestand doet
zich voor, dat wanneer de schepen voor deze handelsplaats
gekomen zijn, alle voordeelen van een vernield vervoer in een
groot gedeelte des jaars verloren gaan door gemis aan eene
goede aanleg- en losplaats. De handelaar kan zijne goe-
deren niet bekomen. De lidagen vermeederen en daar-
mede gaan de winsten van de aandeelhebbers in de stoom-
vaartmaatschappij nutteloos verloren.

Indien de natuur aan Java goede havens ontzegd had,
dan zou men zich in zulk een toestand moeten schik-
ken. Maar wanneer de wetenschap de natuur een weinig
te hulp komt, kan Batavia, met zijne ruime baai, eene der
prachtigste havens ter wereld zijn.

Men heeft zich lang zoowel voor deze plaats als voor
Samarang met expedienten beholpen en geld verknood.

Sedert eenigen tijd zijn het bestuur en het publiek het
eens, dat de verbetering van de haven van Batavia tot de
eischen van den dag behoort, die vervuld moeten worden.
De tegenwoordige toestand is toch eene schande voor eene
beschaafde natie, die een betekenenden rang inneemt onder
de handeldrijvende staten.

De Minister van Kolonien betaigt, dat hij het Indisch
bestuur aanschrijving op aanschrijving zendt.

Een prins van den bloede trekt zich de zaak aan en
drijft den Minister om te handelen.

De handel rekwestreert en particulieren, zoowel als man-
nen van het vak, ontworpen plannen.

En men blijft delibereren!

Reeds zijn ons vier plannen bekend.

De heeren Kraijenbrink en Kloppenburg hebben hunne denkbeelden openbaar gemaakt.

Een ander plan is geopperd, om namelijk de bestaande hoofden tot in 5 vadem diepte uit te bouwen en om te buigen, zoodat eene soort van zeebreker ontstaat. Dit plan wordt door deskundigen als een der beste beschouwd.

Kindelijk is in ons blad het denkbeeld aangegeven tegenover Onrust of liever het eilandje Kuiper, bij *Ontong Java*, eene aanlegplaats te scheppen. Onderzoekingen, in den laatsten tijd gedaan, hebben doen zien, dat de grond daar goed hard moet zijn. Daar kon eene gansche vloot in stil water laden en lossen, terwijl een korte zijtak van den bestaanden spoorweg de aanlegplaats in verbinding met de kantoren kon brengen.

Acht men al deze plannen onvoldoende of te kostbaar of te moeilijk in de uitvoering, men schrijve eene prijsvraag uit en ongetwijfeld zullen antwoorden inkomen, die tot eene oplossing van het vraagstuk zullen leiden. De wetenschap, die het Suezkanaal en den tunnel door den Mont Cenis schiep, staat niet stil en moet den aanleg van eene goede haven voor Batavia als eene min beteekenende zaak beschouwen, want de elementen daartoe zijn allezins aanwezig.

Men bedenke dat zulke werken niet met een tooverslag verrijzen. Nog zal gedurende een tijd menig nadeel ondervonden worden, wanneer zelfs eenmaal een plan gearresteerd is, alvorens het verwezenlijkt zal zijn.

De verbetering der havens op Java is eventueel regeeringsbelang als regeeringsplicht. Er is geen grooter handelaar dan de Staat der Nederlanden. Wij achten dat ongerijmd; maar zulk een abnormale toestand kan niet op één dag ophouden, al poogt de regeering tot haren natuurlijke werking terug te keeren. Ongesonde economische toestanden hebben dit schroomelijke nadeel, dat zij lang naweeën doen gevoelen. In 's lands pakhuizen alhier ging in 1871 nog voor 27 millioenen om.

Maar het is bovendien een eerste regeeringsplicht onze havens niet langer te verwaarloosen. De handel heeft door vroegere betaling van additioneele opeenten op de rechten millioenen guldens in 's lands schatkist doen vloeien, om onze havens te onderhouden en te verbeteren. Zij heeft, naar eerlijkheid en billijkheid, eene vordering tegen de regeering, al kan zij die niet in rechten doen gelden.

Allerwege is verbetering van havens erkend regeeringsplicht te zijn en besteedt men daaraan zijne beste krachten. In het moederland hebben de staat en gesubsidieerde maatschappijen er schatten aan besteed en doen dat nog dagelijks. Ook voor Java is reeds eenig geld uitgegeven, maar tot nogtoe zonder nut.

Zal men zich in deze dagen, nu de concurrentie overal alle krachten inspannt en de wetenschap wonderen verricht, langer ten onzen opzichte tot overwegen bepalen?

Het tijdperk van overpeinzen in regeeringszaken is, naar wij ons vleien, in deze gewesten gesloten.

Wij doen een beroep op den nieuw opgetreden landvoogd, op het opperbestuur, op Nederlands eigenbelang, als de stem der billijkheid daar geene voldoende kracht mocht oefenen.

Elke dag, wij zien het thans weder met leede oogen, schept ontzaehlijke directe en indirecte nadeelen voor den handel, voor de scheepvaart, voor de betrekkingen tusschen de kolonien met het moederland en andere landen, voor de betrekkingen onderling in dezen archipel.

Batavia's handel staat op een keerpunt. Langer dralen kan zijn ondergang zijn.

Daarom niet verder getalmd. De haven van Batavia worde verbeterd en aan dese, zoo uiterst gunstig voor den

wereldhandel gelegen plaats, eene schoone toekomst verzekerd.

Goede bedoelingen baten niet. Men handele, beslisse en sla de handen aan den arbeid.

Ons belang, onze plicht, onze eer gebieden dat dringend, willen wij onze positie in den wereldhandel niet verspelen.

De nieuwe Gouverneur-Generaal geve blijk te willen en met den wil zal hij de macht hebben. Handelen in dezen zal zijn bestaer op schitterende wijze inwijden.

De directeur van binnenlandsch bestaer heeft, in het belang van zijne gezondheid, verlof verkregen om te Buitenzorg te vertoeven.

De *Javassche Courant* bevat een voorschrift op het bezichtigen van vestingen, gebouwen, werkplaatsen, enz. onder het beheer van het departement van oorlog, door personen daartoe niet bevoegd uit hoofde van hunne dienstbetrekking.

In den avond van 28 November werden in het Bantamsche schokken van aardbeving gevoeld, welke zich den 13 December en in den nacht op 18 en 19 Dec. jl. herhaalden.

De regens doen hier en daar de rivieren buiten de oevers treden. In het district Adiaras, in het Krawangsche, hadden dijkbreuken plaats.

Tot resident van Timor is benoemd de heer mr. J. K. de Wit, vroeger resident van de Padangsche Bovenlanden, van verlof teruggekeerd, en tot adjunct-inspecteurs van het inlandsch onderwijs dr. J. J. van Limburg Brouwer, 1e. kommissie bij het departement van onderwijs, enz., en de heer F. S. A. de Clercq, controleur der 2e. klasse.

De *Locomotief* meldt, dat de voortvluchtige luitenant Hagen zich eene maand op Samarang zou hebben opgehouden, daarna naar Britsch-Indië ontkomen is en nu aan een voormalig kameraad zou hebben geschreven om hem te verzoeken zijn in het hotel achtergebleven goed op te vragen, maar tevens bij het departement van oorlog het tractement en de huishuurindemniteit over de maand, waarin hij deserterde, op te vorderen. Is het feit waar, dan is dit een bewijs van ergerlijke impudentie.

Batavia.

5 Januari 1872.

De Raad van Justitie heeft heden den voormaligen post-kommissie te Poerwakarta Klerkx veroordeeld tot 2 jaren gevangenisstraf en f 100 boete.

Dingsdag, 30 dezer, zal voor den Raad van Justitie alhier terecht staan de persoon van Varkevisser, beschuldigd van moord en diefstal bij nacht, in een bewoond huis op Noordwijk alhier gepleegd.

Bij de Commissie tot leniging van den nood der Christenen in Perzie werd, sedert gisteren, een belangrijke som ontvangen, zoodat in kas is. f 5,146,50
waarbij komt, door ds. Adër gestort, voor N.N. " 25,—

f 5,171,50
terwijl nog toezegging is verkregen van verschillende zijden voor " 1,835,—
waarvan dagelijks een gedeelte zal binnen f 7,006,50
komen

De intekeningslijst en de rekening liggen ter insage bij den heer J. R. Kleijn, die door het comité tot voorzitter werd gekozen.

Namens de Hoofdkommissie der Jongens Weezen Inrichting te Soerabaja ontvangen wij onderstaande opgaaf van

de gedurende de maand December 1871 ingekomen inschrijvingen ten behoeve dier inrichting.

	in eens	jaarl.	3 maand.	maand.
Nederland	f —	f 1.320	f —	f —
Soerabaja	" 115.75	" 539	" 116	" 88.25
Weltevreden	" 8.—	" —	" —	" 3.—
Cheribon	" 3.—	" —	" —	" —
Bandjermasin	" 25.75	" —	" —	" —
Borneo's Westkust	" 16.50	" —	" —	" —
Banda Neira	" 41.50	" 2.50	" 2.50	" 1.50
Poerwodadi	" 53.—	" —	" —	" —
Opbrengst eener door eenige dames te Madioen gehoudene tombola	" 611.—	" —	" —	" —

f 874.50 f 1.861.50 f 118.50 f 92.75

6 Januari 1872.

Te Soerabaja heeft zich eveneens een Comité gevormd tot ondersteuning der noodlijdende Christenen in Perzie, dat reeds heeft ontvangen

van Europeanen	f 1.500.—
" Chineezen	" 2.500.—
Hier te Batavia is ontvangen	" 6.204.—

Heden is het alhier ter reede liggende Ned. schip *Maria Elisabeth* met inventaris op publieke vendutie verkocht voor f 13,200. Kooper, de firma van Slooten, Morgan & Co.

De *Jav. Cour.* bevat eene nadere opgave van den uitslag van in 1871 gehouden uitbestedingen van uitvoering of levering van materialen, ten behoeve van twee militaire werken. Beide uitbestedingen *wisakten*.

In een extra-bijvoegsel van de *Jav. Cour.* komt voor eene aantooning der resultaten van den suikerroogst bij de onderscheidene in de Residentie Probolinggo gelegen suikerfabrieken gedurende het oogstjaar 1870.

8 Januari 1872.

De afgetreden Gouverneur-Generaal heeft, onder vele onafgedane zaken, aan zijn opvolger overgelaten maatregelen te nemen om de verpleging der zieken alhier te verbeteren en te verzekeren. Wij zullen niet op nieuw in eene uitspraak treden van de versuimen, die in dit opzicht gepleegd zijn. De voortdurende botsingen tusschen de civiele stadsgeneesheeren, het plichtverzuim en het daarmede in verband staande verzet tegen de bevelen van den resident van een hunner zijn bekend. Het geldt in dezen geene persoonskwestie. Indien wij de aandacht van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal daarop meenen te moeten vestigen en er op aandringen, dat aan den bestaanden onhoudbaren toestand een einde kome, dan heeft dit plaats omdat het een publiek belang betreft.

Naar wij vernemen, is de heer Mr. J. K. de Wit, voormalig resident van de Padangsche bovenlanden, onlangs met verlof uit Nederland teruggekeerd, benoemd tot resident van Timor.

Naar wij vernemen, heeft de heer O. H. J. Nieuwenhuyzen, 2de luitenant der infanterie, zijn ontslag gevraagd als adjudant van Z. E. den Gouverneur-Generaal.

De gewezen havenmeester van Pontianak P., die wegens verduistering van 's lands gelden door den Raad van Justitie tot een jaar gevangenisstraf was veroordeeld, is door het Hooggerechtshof vrijgesproken en op vrije voeten gesteld.

Voor de noodlijdende Christenen in Perzie werd ontvangen bij Ds. Ader van

C. W. S.	f 6.
Z.	" 5.

9 Januari 1872.

Ontvangen voor de noodlijdende Christenen in Perzie bij den Heer Thomas

van H.	f 100.
" N. N.	" 2,50.
Vroeger ontvangen	" 6,229.

Totaal f 6,331,50.

Voor het gesticht der weezen van den H. Vincentius alhier werd door de Directie ontvangen:

Van de Redactie van het Nieuw Bataviaasch Handelsblad	f 5.
Van den Heer V. Hn.	" 25.
Van de Redactie van het Bataviaasch-Handelsblad	" 5.
	f 35.—

Madioen, 20 Dec. 1871. De verpachting van opium is totaal mislukt, er is zelfs geen bod gedaan, ook voor kleine middelen geen liefhebbers. (Loc.)

Samarang 21 Dec. Gevangenisweezen. In de Centraal-gevangenis alhier is het tegenwoordig zoo overbevolkt, dat men tot een maatregel is overgegaan, die volgens onze bescheidene meening niet van onbillijkheid is vrij te pleiten. De gegijzelde Chineezen, Inlanders en daarmede gelijkgestelden namelijk zijn heden voorloopig in het kettingkwartier op de Aloon-Aloon alhier overgebracht.

Rechtszaak. De Raad van Justitie te Samarang heeft heden morgen uitspraak gedaan in de zaak van den Redacteur der *Seloapret Malajoe*, dien der *Samarangsche Courant* en een toevallig schrijver in de *Locomotief*. Voor den loerah van Djatti-Ngaleh of zijn Europeesche dan wel Europeesche en inlandsche lastgevers begint het Javaansche nieuwjaar naar wensch. De Redacteur der *Seloapret* is veroordeeld tot f 25 boete; de schrijver der *Locomotief* tot f 25 en één maand; de redacteur der *Samarangsche Courant* tot f 100 boete en drie maanden gevangenisstraf en te samen in de kosten van het geding. (Loc.)

Samarang, 22 Dec. De verkoop bij inschrijving der koffie van het land Soeka Radja, Woensdag morgen ten kantore der firma G. Suermond en Co. te Soerabaja gehouden, had het volgend resultaat:

± 775 picols gewone bereiding	f 40.—
83 " idem witte	" 41,50.
124 " mannetjes koffie	" 43,50.

(Loc.)

Samarang 2 Jan. De ex-Luitenant Hagen is behouden in Britsch-Indië, en wel te Calcutta aangekomen. Het blijkt thans dat hij derwaarts met een stoomboot is vertrokken, die eerst vier weken na zijn ontvluchting uit het Hôtel du Pavillon Samarangs reede verliet, en waarop hij zich eerst des daags vóórdat het vaartuig 't anker lichtte, inscheepte! De vluchteling heeft derhalve vermoedelijk een maand lang te of bij Samarang doorgebracht, zonder dat hem de ernstige nasporingen van de autoriteiten die hem weder in hechtenis wenschen te nemen, eenigzins deerden.

Hij heeft thans uit Calcutta een brief geschreven, waar-

in hij een voormalig kameraad machtigt, om de in het Hôtel achtergebleven goederen op te eischen en om van het tractement van Oorlog te zijnen behoeve tractement en huishuur te vorderen ove. de maand waarin hij deserteerde en waarvan bij zijn desertie reeds eenige dagen verlopen waren!

Is dit bericht geheel overeenkomstig de waarheid, wat wij slechts al te veel reden hebben te vreezen, dan heeft de ex-lieutenant een daad verricht, die het doot betreuren dat hij ooit de officiers-pauletten heeft gedragen. De onbeschaamdheid grenst aan het ongelooflijke.

Uit Soerabaja ontvingen wij dit ter plaatsing:

Naar men ons mededeelt is de gewezen Wedono van het district Lingkir (Res. Soerabaja) genaamd Sedjojo, weleer beschuldigd van lastgeving tot moord, na bijna drie jaren preventieve gevangenschap vrijgesproken! Thans is hij bij zijne familie te Lingkir teruggekomen, geheel verarmd, en gedrukt door de zorgen die schande en vervlogen illusien veroorzaakt hebben. Bovendien vond hij zijne plaats en betrekking reeds door een ander ingenomen, zoodat buiten bovengenoemde rampen, ook die van broedeloosheid hem nog treft. Moge bij eene vacature de bevoegde autoriteit niet vergeten hem het doorgestane te vergoeden door herstelling in zijn ambt.

(Loc.)

Opiumverpachting. De heden in den dalem van den Regent alhier gehouden herverpachting voor het recht tot den verkoop van opium in het klein is volgenderwijze afgeloopen:

Samarang	f 4000	in de mnd.	pachter	Be Koat Kong.
Soerakarta	" 10110	" " "	"	Kapt. Ch. v. Solo.
Djocjarta	" 13010	" " "	"	" Ch. v. Djoeja.
Kadoe	" 2000	" " "	"	v. het vorige jaar.
Banjoemas	" 500	" " "	"	idem idem
Bagelen	" 1500	" " "	"	idem idem

Uit Padang deelt men ons mede, dat eenige ingezetenen van die plaats besloten hebben om een nieuw blad op te richten, dat meer met hun zienswijze strookt dan de *Sasatra Courant* onder zijn tegenwoordige redactie.

(Loc.)

Samarang, 18 December. Eindelijk is de suikerregeling, die jl. Vrijdag voor 14 dagen door den raad van Indië was goedgekeurd, door den Gouverneur-General geteekend. Gister bracht de telegraaf hier dit bericht. 't Werd waarlijk tijd dat in deze belangrijke aangelegenheid eindelijk eene beslissing genomen werd.

(Saw. Cour.)

Samarang, 21 Dec. Vendu-zaken. Nog steeds laat de officieele beslissing ten opzichte der verarring van de Samarangsche vendu-administratie zich wachten. Ieder verbaast zich over den langen duur der bepeinzing eener schijnbaar zoo eenvoudige zaak. Toch zijn er enkele uitwendige teekenen waar te nemen, die aantoonen, dat zij nog niet is afgelaan, en dus niet gelijk velen meenden, eenvoudig in de doofpot is gestopt. Zoo telegrafeerde de directeur dezer dagen van Batavia om bericht te bekomen of de super-intendant, wien een verlof voor twee maanden was toegestaan, en welke tijd thans meer dan verstreken is, zijne functien weder had aanvaard. Het officieele antwoord van hier luidde dat men ZEdG. nog niet teruggestien had.

Er bestaat dus alle reden om te gelooven dat eenige beslissing alans nu spoedig tegemoet kan worden gezien.

(Saw. Cour.)

Samarang, 22 Dec. Volgens telegrafische berichten uit Soerabaja is bij de heden gehouden herverpachting van de opium, waarvoor den 6en dezer slechts f 100 's mds. gebo-

den werd, heden f 2500 's mds. geboden en daarop de pacht toegewezen.

De pacht van het vorig jaar bedroeg f 17600 's mds.; de tiban bleef op hetzelfde cijfer, nl. 600 katties 's mds.

De pachter voor 1873 is natuurlijk dezelfde als voor het thans bijna afgeloopen jaar. Hij kan dus nu wellicht goedmaken wat hij vroeger misschien verloor; de voorwaarden bleven echter onveranderd. Zal dat nu hier eveneens geschieden? Dan mislukt de pacht hier waarschijnlijk voor de tweede maal.

(Saw. Cour.)

Samarang, 28 Dec. Amfoen-pacht. Wij hebben ons verlustigd, eens na te rekenen hoe de schatkist vaart bij de jongste amfoen-experimenten. Voor de zes residentieën die hier zijn verpacht, is het nadeelig verschil voor 1872 ten opzichte van het vorig jaar:

voor Samarang	f 35090	's mds.
" Solo	" 23100	"
" Djokja	" 585	"
" Kadoe	" 19000	"
" Bagelen	" 10130	"
" Banjoemas	" 5620	"

totaal f 93525 " of f 1,122,300 in het jaar, dat de schatkist thans minder ontvangt.

De hoogste bieder voor Djokja — het was natuurlijk niet de kapitein-chinees — werd als insoliede afgevezen, hoewel zijne beide borgen wel solide waren.

Dat bod was f 13000. Daarop werd den kapitein — den eenigen konkurrent — gevraagd of hij boven dit bod wilde gaan en met bijpassing van f 10 's mds. kreeg hij het.

(Saw. Cour.)

Samarang, 30 December. Stoomvaart. Naar wij met zekerheid onzen lezers kunnen mededeelen, wordt met 1 Januari 1873 het tarief voor passagiers op de stoomschepen der N. I. Stoomvaart-maatschappij aanzienlijk verminderd. Zoo zal dan bijvoorbeeld de passage van Samarang naar Batavia slechts f 60.—, die van Samarang naar Soerabaja slechts f 40.— kosten, even als tijdens de konkurrencie met de stoomschepen der firma Besier en Jonkheijm.

Aktien. Acht aandelen in de Javasche bank, van f 500 per stuk, werden eergister op vendutie tegen 147 $\frac{1}{2}$ % verkocht. Het vertrouwen in de soliditeit dier effekten klimt, schijnt het, naar evenredigheid van het wantrouwen in andere zaken.

(Saw. Cour.)

Soerabaja, 28 Dec. Gister morgen werd aan het Marine établissement alhier de kiel gelegd van een dergelijk vaartuig, als waarvan op 17 Juni ll., een aantal onzer lezers het te water laten hebben bijgewoond; t. w. een Raderstoomschip ten dienste der Civiele- of Gouvernements Marine van 80 Paardekracht nominaal vermogen, bestemd tot het voeren van één stuk à pivot en van een licht zoogenaamd stoomtuig.

Thans zijn de beide aldaar nieuw aangelegde bouwhelingen voorloopig bezet, zoodat zich naast het toch reeds zoo uitgebreide établissement als het ware een geheel nieuwe werf heeft gevormd, die, naar wij vernemen, eerstdaags door het aanbrengen van een roudgaand hekwerk met het van vroeger bestaande gedeelte, tot één geheel zal worden vereenigd.

(Soer. Cour.)

Soerabaja, 27 December. Militaria. Eergister ochtend; ten 7 uren, hadden de hoofd- en verdere officieren der verschillende korpen hier in garnizoen, zich verzameld aan het Marine établissement, om hunnen chef, den afgetreden kommandant dezer afdeeling, kolonel de Neve een laatst vaarwel en goede reis toetseropen, bij zijn vertrek naar

Nederland per *Maidit*, gezagvoerder Popken. De Overste de Rochemont deed eene korte maar hartelijke aanspraak, welke de kolonel even hartelijk beantwoordde, waarna verscheidene vrienden óók de overste de Rochemont, als een blijk hunner deelneming, den, wegens ziekte, repatrieerenden kolonel uitgeleide deden naar boord der *Maidit*.

Men schrijft ons van Madioen:

Alleen de opium verpachting is hier totaal mislukt, hetwelk met de zoogenaamde kleine middelen niet het geval is. Deze werden 21 dezer verpacht en wel op de navolgende wijze:

Slachten van rundvee	Madioen & abd.	f 500 Smd.
do.	Patjitan . . .	" 100 "
Verkoop van arak		" 200 "
Slachten van varkens		" 10 "
Overvaarten		" 100 "
		(Soer. Cour.)

Soerabaja, 30 December. Wij vernemen dat de *Maidit* gezagvoerder Popken, waarmede de kolonel de Neve de reis naar Nederland aanvaardde, ter hoogte van Peketigan, op de bank, aan den grond is geraakt en zonder hulp niet vlot kon raken.

Gister namiddag ongeveer ten 4 uren, vertrokken van hier, op het vernemen dier tijding, onmiddellijk de stoomer *Rochsnaem* met den havenmeester en twee sleepbooten. Tot heden is men er niet in geslaagd de *Maidit* in dieper vaarwater te brengen, zoodat een gedeelte der lading zal moeten gelost worden, om het schip te ligten, waarmede men thans bezig is.

(Soer. Cour.)

Men schrijft ons van Kediri dd. 31 Dec. jl.

Het nut der publiciteit is o. a. alweder gebleken in zake van den aannemer van het vervoer van producten en van voeding aan de veroordeelden alhier. De twaalf duizend galden, welke deze van het Gouvernement te goed heeft, zullen hem thans niet alleen met eenigen spoed worden uitbetaald, maar een onderzoek heeft aan den dag gebracht dat de betreffende rekeningen meer dan één jaar door den 1sten klerk der Comptabiliteit alhier zijn aangehouden, die steeds beweerde dat dezelve sinds geruimen tijd waren geëxpédieerd. Eene dergelijke nalatigheid cische men dan eene terechtwijzing.

Tot waarschuwend voorbeeld voor anderen is de schulddige dan ook uit zijn betrekking ontslagen.

Diefstallen van buffels komen sedert den laatsten tijd niet meer voor, waarschijnlijk omdat men thans bezig is de sawahvelden te bewerken, welke in een uitgestrekt modderveld herschapen, het heimelijk vervoer van gestolen vee, zoo gemakkelijk niet meer toelaten.

Twee nachten geleden werden te Moljorotto nog goederen ontvreemd, wel een bewijs dat de dieven in het Kediri'sche nog altijd onbevreesd hun schandelijk bedrijf durven voortzetten.

(Soer. Cour.)

Soerabaja, 4 Januari 1872. Militair Recht en krijgstuicht. Heden morgen werd in de militaire arrestlocaal alhier aan een Europeesch militair, door den auditeur-militair en twee commissarissen uit den krijgstraad, aangezegd, dat op een door hem aan den Gouverneur-Generaal aangeboden request om gratie van een wegens insubordinatie tegen hem uitgesproken veroordeeling tot den dood door den kogel, afwijzend is beschikt en hij zich dus heeft voor te bereiden om aanstaanden Zaterdag morgen een half uur na zonsopgang de ten uitvoerlegging van het vonnis te ondergaan. Wij hebben nu hier niet uit te wijden, over de meer of mindere gewetensrust van den landvoogd, die gelukkig het bestuur heeft neergelegd en dit land verlaten heeft, en op het

oogenblik van zijn vertrek weigerde deze laatste acte van gratie te verleen; hij moet zelf weten wat hij meent aan de wet en de onie verschuldigd te zijn, maar liever dan overnorgen dien man als offer aan het recht te zien vallen, hadden wij een verder gelijk verloop gezien van dit proces met het proces van den luitenant Hagen. Wegens overtreiding der krijgswet gearresteerd, door een krijgstraad ter dood veroordeeld, dat vonnis door het Hoog militair gerechtshof bekrachtigd, het verzoek om gratie door den landvoogd afgewezen; tot zoover loopen beider processen gelijk, maar nu begint de afwijking. Terwijl de een op vrije voeten wordt gesteld waardoor hij een kans krijgt voor zijn leven, wordt den ander aangezegd zich ter dood voor te bereiden, en terwijl de een, die van de hem geschonken gelegenheid tot de vlucht gebruik maakte, vrij op aarde rondwandelt, zal de ander onder geleide van een gewapend detachement de laatste droevige gang hebben te maken, die aan den zandhoop eindigt. Na de vlucht van den eerste had minstens gratie van de doodstraf het deel moeten zijn van den laatste.

De afwijzende beschikking op het request om gratie, heeft nog op een merkwaardige wijze de werking onzer militaire krijgstuicht aan het licht gebracht. Eenige dagen geleden kwam die dispositie hier per post aan, in een gesloten couvert, waarop het adres van den militair wien de weigering gold; door den postlooper werd de brief — officieel formaat — aan de hoofd-wacht gebracht, daar door den sergeant der wacht aangenomen en aan den gedresseerde overhandigd, die daardoor reeds circa eene week vóór hem de mededeling bij monde van den auditeur gewerd, zijn aanstaand einde wist. Dit was zeker tegen den regel en tegen de betamelijkheid, waarvan de schuld uitsluitend behoort bij den afzender der dispositie, welke aan den militair kommandant of resident in handen had moeten komen en niet den ter dood veroordeelde. Zoover die schuld uit te zoeken, was onze militaire autoriteiten wat lastig; bovendien, men kan niet weten op welke hoog geplaatste indolentie men dan wellicht zou stuiten; dus, hier maar liever de zaak nitgemaakt. De sergeant der wacht, die geen andere handeling pleegde, dan een brief over te geven aan een gedresseerde, en binnen wiens verplichten kring van kennis geen enkel voorschrift ligt, dat brieven voor gearresteerden niet mogen worden afgegeven, is voor die handeling gedurende vier dagen in de provooft gezet.

Dat wekt de ambitie voor het leger op.

Beklaagt zich die sergeant over deze hem opgelegde straf en wordt zijn klacht gegronod bevonden; dan heeft hij in het minste geval, den naam van reclamant en de afschuw zijner superieuren er bij gewonnen, benevens ettelijke maanden in de gevangenis, terwijl de chef die hem straffe geheel ongedeerd blijft. Zoo blijft de ondergeschiktheid in het leven.

(S. H. B.)

Padang, 6 Dec. Aangaande de ongeregeldeheden in het distrikt Kamang (Padangsche Bovenlanden) ontleenen wij aan een partikulier schrijven het navolgende:

„Donderdag den 23sten Nov. jl. zond de Resident den Wd. Djaksa en twee politie-oppassers van hier (Fort de Kock) naar het distrikt Kamang met het doel om aldaar eenige liefhebbers van hanenkloppen in hechtenis te nemen. Te Kamang komende begaven deze lieden zich met den Toankoe Laras en eenige andere hoofden naar de plaats waar volgens ingewonnen berichten zwaar geklopt werd, n. l. te Batoe Ampat in het gebergte en ongeveer vier uren gaans van Kamang gelegen. Ter plaatse komende waren daar omstreeks 500 personen vereenigd, die wat hun uiterlijk aanzien betrof, niet genegen schenen om toe te staan dat eenige vrienden en hanen door de politie werden inge-

rekend. Spoedig regende het steenen en stokslagen en een der oppassers verloor zelfs zijn sabel, die hij naar ik hoor ter verdediging getrokken had, en zeker zouden groote ongelukken hebben plaats gehad, indien niet de politie wijselijk ware teruggetrokken.

«Aangezien men te F. d. K. geen tijding ontving en de gezonden niet terugkwamen, kwam men op het denkbeeld dat er iets kon gebeurd zijn waartegen onverwijld maatregelen dienden te worden genomen: men ging aan het zoeken. De inl. schrijver of zoo-als men dat hier heet, de Wd. Djaksa, werd spoedig gevonden, doch was zwaar gekwetst. Steenen of slagen moesten hem getroffen hebben, waarvan een in de zijde onder de borst is terecht gekomen. Een oppasser kwam ook terecht, doch droeg ook sporen eener gewelddadige behandeling. De Tocankoe en andere inl. beamten bleven intusschen weg en van Batoe Ampat werden verontrustende berichten ontvangen.

«De Controleur belast met de politie te F. d. K. vertrok des anderen daags naar Kamang. De Resident zou zoo noodig militaire maatregelen doen nemen.

«De Resident bracht intusschen met den Gouverneur alth. een bezoek bij den gewonden Djaksa en deed, voor zooveel de omstandigheden van den lijder zulks toelieten, een zakelijk onderzoek naar het gebeurde.

«Omstreeks 3½ uur 's namiddags vond de Resident het geraden om militaire hulp in te roepen, en reeds om 4 uur rukte een macht van 60 bijjonnotten, onder de orders van den Kapitein der Inf. Reumpol naar Kamang op. De weg werd in goede orde afgelegd en Kamang dienselfden avond bereikt, doch de rust was toen reeds hersteld en de vermisten terecht.

«De militaire troep logeerde dien nacht te Kamang. De Resident gaf van zijn voorraad aan de officieren een ruim deel en de manschappen ontvingen een goed maal van rijst en kip. Zaterdag morgen ging alles weder naar Fort de Kock terug. De Justitie en Politie zullen nu het overige doen om de rust te herstellen en blijvend te maken.»

HANDELSBERICHTEN.

Padang, 16 December. KOFFIE. Mocco-Mocoo bedong f 33 — en zelfs hooger.

ZWARTE PEPPER, nominaal f 33 @ f 35, zonder aanvoer.

CASSIA VERA noteert f 32 @ f 42.

GUTTA PERCHA bedingt f 40 @ f 50 voor inf. soorten; prima kwaliteit noteert f 120, doch blijft zonder aanvoer.

GOM ELASTIEK; Ia. bedong f 18 en hooger.

GOM DAMAR f 33 @ f 34 nominaal, geen aanvoer.

GOM BENZOË bedong f 100 @ f 103.

FORLIE komt niet veel voor; noteert f 200 @ f 250 naar gelang van soort.

NOOTMUSCAAT, ongeschild f 100 @ f 122, geschild bedingt f 210 @ f 220 naar gelang van grootte der noten.

KORHUIDEN f 4,75 @ f 5 voor Huiden van 5 @ 6 kilos.

ROTTING f 6 @ f 11, dech zonder groote aanvoeren.

Padang, 16 Dec. Voor de vierde in dit jaar te houden gouvernements koffievering waren op heiden in 's lands pakhuizen te Padang ontvangen:

	Picols	Katties
Bovenlandische koffie.	32188	13.
Mandheling "	2436	31.
Ankola "	1805	04.
Aijer-Bangies "	689	45.
Painan "	319	11.
	37188	04.
2e Soort	1811	03.
(Sum. Cour.)	38999	07.

Men deelt ons mede dat de Sekretaris Kroesen in den loop van Februari a. s. met een tweejarig verlof naar Europa zal vertrekken.

De inl. Hoofden ontvingen vroeger, als belooning voor haare medewerking in de leiding en uitbreiding der verplichte koffiekultuur, van elken pikol koffie die aan het gouvernement geleverd werd, een halven gulden, te verdeelen tusschen den Panghoeloe Laras, den Panghoeloe Kapala en den Panghoeloe Soekoe. Nu schrijft men ons uit de Padangsche Bovenl. dat daar door tusschenkomst van een invloedrijk ambtelooze Maleier onder de hoofden eene petitie circuleert, waarbij die toelage opgevoerd tot een gulden weder wordt gevraagd.

Padang, 23 December. Opgave der uitkomsten van de op den 18den dezer gehouden uitbestedingen van:

De Opiumpacht in de Padangsche Beneden en Bovenlanden en in Tapanoeli, pachter: *Lie Khong Haan*, voor f 103,200 's jaars.

De pacht van Arak en andere sterke dranken, pachter: *Lie Kis*, voor f 23 400 's jaars.

De pacht van het slachten van Varkens, pachter: *Tjoa Tus Djiew*; voor f 2.544 's jaars.

De pacht voor de Poh, Topho en andere Spelen, pachter: *Gho Keay Tjiang*, voor f 24,000 's jaars.

De pacht van de middelen op de Batoe Eilanden, uitgezonderd de Opium aldaar, pachter: *Lie Khong Haan*, voor f 36 's jaars.

Padang, 21 Dec. Men meldt ons dat hier over land verontrustende berichten zijn ontvangen van het landschap Bilah in de Battaklanden op de Oostkust van dit eiland. Eenige dorpen, als Aijer-Bilang, Silang-Tagi en Tanang zouden in verzet zijn gekomen tegen het gezag van het te Bilah — hoofdplaats van het landschap — zetelende Hoofd, tengevolge waarvan eene voormalige Hollandsche sterkte aldaar door de bevolking is bezet enz. enz.

Wij haasten ons mede te deelen dat o. i. het verontrustende hier tusschen sterk overdreven moet zijn, daar Bilah slechts een klein strookje grond, eene onderhoorigheid van Sink, met nog geen 1000 inwoners is. Buitendien is de eenige in de geschiedenis van Bilah bekende sterkte in 1843 gesloopt.

Padang, 30 December. De gister-middag alhier gehouden vierde gouvernements koffie-veiling heeft den volgenden uitslag gehad.

De voorradige 40,200 pik. koffie 1e soort zijn geveld gemiddeld tegen f 44,69 per pikol als:

34,800 pic. Bovenlandische gem.	ad f 44,06½
600 " Aijer-Bangies " " "	48,05
600 " Painan " " "	41,96
1,800 " Ankola " " "	46,19
2,400 " Mandheling " " "	52,45

Een voorraad koffie tweede soort van 1800 pik. is verkocht tegen gem. f 27,06 per pikol.

De 1e soort is gekocht door:	
Parvis & Co.	23,800 pic. gem. ad f 44,89
Dümmler & Co.	11,600 " " " 41,75
Faktorij.	4,800 " " " 43,56

De 2e soort door:	
Parvis & Co.	800 pic. gem. ad f 26,72
Boon, Intveld & Co.	600 " " " 27,26
Tjoa Eng Tjong.	200 " " " 27,45
Tjoa Seng	200 " " " 27,40

Van deze veiling is dus ook weder het grootste deel voor de Amerikaansche markt bestemd.

Wij laten hieronder volgen een overzicht der gedurende dit jaar ter hoofdplaats Padang gehouden koffie-veilingen,

waaruit men zal ontwaren dat de Regeering-koffiekoopman reden heeft om het einde van 1871 met iets meer dan de gewone schrale deftigheid te vieren.

Op de 1e veiling 30 Maart, werden verkocht:

36,400 pik. 1e soort tegen gem. f 37,28 pr. pik.
1,400 " 2e " " " " " 14,46 1/2 " " "

Op de 2e veiling, 29 Juni:

40,400 pik. 1e soort tegen gem. f 36,62 pr. pik.
2,200 " 2e " " " " " 15,97 " " "

Op de 3e veiling, 29 September:

45,000 pik. 1e soort tegen gem. f 41,64 pr. pik.
2,600 " 2e " " " " " 22,77 " " "

Op de 4e veiling, 29 December:

40,200 pik. 1e soort tegen gem. f 44,69 pr. pik.
1,800 " 2e " " " " " 27,06 " " "

Alzoo zijn gedurende 1871 te Padang geveild 162,000 pikols koffie eerste soort tegen gemiddeld f 40,05 3/4 per pikol, en 8000 pikols tweede soort tegen gem. f 20,06 1/2 per pikol, waarvoor de Regeering ruim 6 1/2 miljoen als koopman en een paar ton als uitvoerrechter ontving!

En dan zegt men nog dat Sumatra geen aanspraak heeft op eenige hoogst noodzakelijke reorganisatiën!!

(Swa. Cour.)

De opbrengst van het vervoer op den spoorweg Batavia — Buitenzorg, over de maand September 1871, is geweest als volgt:

	Aantal of gewicht.	Opbrengst.
Reizigers	1ste klasse 1336	f 518,40
	2de " 8152	" 1627,07
	3de " 35603	" 3560,30
Suppletiegelden	"	13,40
Bagage	"	13,15
Bestelgoederen	30	1,58
Diversen	"	263,65

(Jav. Cour.)

f 5997,55

SCHIEPS-BERICHTEN.

Straat Sunda doorgezeild.

DATUM	VLAG	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	NAAR
Januari	Nederlandsch	Burgemeester v. Middelburg	Heek	Shields	17 September	Batavia.
"	Engelsch	Mary	Davies	Londen	1 "	"
"	Nederlandsch	Kennemerland	de Jong	Amsterdam	19 "	"
"	Peruviaans	Sets	"	Mama	"	Peru.

Aangekomen Schepen te Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	AGENTEN
Januari	Nederlandsch	schip	Kennemerland	de Jong	Amsterdam	19 Sept.	E. Moermann & Co.
"	"	"	Burgemeester van Middelburg	Heek	New-Castle	15 "	Machine Walsen & Co.
"	"	"	Argo	Verloes	Manoa	27 Dec.	"
"	"	"	Groendest.	Singer	Zierikzen	20 September	Gumpelz & Strauss.
"	Engelsch	"	Mary	Davies	Londen	1 "	"
"	Siam	bark	Siam	Olsen	Cherbon	27 Dec.	"
"	Franssch	schip	St. Louis	Andouard	Tyhalijap	20 "	Bising Schröder & Co.

Vertrokken Schepen van Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	NAAR
Januari	Nederlandsch	bark	Pothool Madjet	Sech Abhal Rachin Boesier	Grisee.
"	"	"	Alhasserwaard	Jakobs	Sin. via de Boemjes Eilanden.
"	Franssch	stomb	Cepit'e	Marnar'zo	Singapore.
"	"	schip	Peluso	"	Prabalinga.
"	Amerikaansch	"	Serling	Harding	Soerabaja.
"	Franssch	"	Famille	Volant	Tegal.
"	Kr. Ms	stooms	Sumatra	Kondt. Rosowahl	van Our. Korret. en de Oost.
"	Nederlandsch	bruk	Tartar	Tan Tjeng Sioe	Cherbon.

Samarang. — De opbrengst van het vervoer op den spoorweg Samarang-Vorstenlanden, over de maand October 1871, is geweest als volgt:

	Aantal of gewicht.	Opbrengst.
Gewone reizigers. { 1ste klasse	280	f 1424.65
	2de "	1570 " 4865.95
	3de "	29407 " 16413.69
Militairen	513	" 436.07
Reizigers met retourbillett. { 1ste klasse	—	" —
	2de "	— " —
	3de "	— " —
Suppletiegelden	—	" 354.90
Bagage kilo.	10967	" 214.18
Bestelgoederen	4135	" 730.02
Koopmansgoederen	6926787	" 69147.45
Rijtaigen	3	" 92.65
Paarden	29	" 129.40
Groot vee	23	" 26.90
Diversen	—	" 6306.58
Totaal	f 100142.44	

(Jav. Cour.)

Aangekomen en Vertrokken Personen.

Van Nederland, met het Ned. schip *Grondwet*, gez. Singer, de heeren Grashuis, echtg. en 2 kinderen Genger. 2 Jongheeren Hartshoorn.

Van Nederland, met het Ned. schip *Kennemerland*, gez. de Jong, Kapt. Inf. Groos en fam., gepens. Kapt. Kulemborner en fam., 1e Lt. Inf. Schultz en echtg., de heeren Barkeij en fam., Cantervisser, Jufvrouwen In 't veld en Fundter, 2 dames Thorig en 2 Jav. bedienden.

Naar Singapore, met het stooms. *Capitole*, de heeren Couperus, Ch. Abrook, Ploos van Amstel, Johnston, Melior, Blackiston, en Lamarche.

CARGA-LIJSTEN.

Invoer.

Van Nederland per Ned. schip „H W M“, gez. Bruijns, agt. B. van Leeuwen en Co.

100 kn petroleum, van Gelderen. 15 rollen zeildoek, 11 vaten haring, Range Ihnen en Co. 100 kn petroleum, J. Daendels en Co. 20 kn zakken, 2 kn lantaars, 22 do speelgoed, 10 do eetwaren, 20 vn spijkers, 8 kn zeep, 2 vn kramerijen, 13 kn reukwerk, 6 do kramerijen, 100 do glasendakpannen, 4 do eau de cologne, 25 do spiegeltjes, 10 do manufacturen, 100 vn bier, 1650 kn petroleum, van Beeck Reinecke en Co. 32 kn manufacturen, 100 ton steenkolen, E. Moorman en Co. 51 kn champagne, 6 do speelgoed, van den Abeelen, en Co. 75 ps hammen, J. F. van Leeuwen en Co. 200 vn spijkers, 1 kt ijzeren pannen, 60 kn wijn, 1 kt kramerijen, 10 vn hagels, 20 kn papier, Rogelhard en Co. 20 kn lucifers, Bahre en Kinder. 2 kn chocolaad en suikerwerk, H. Visscher. 100 kn petroleum, Brass. 4 kn brandspuiten, van Vleuten en Cox. 100 vn bier, Busing Schröder en Co. 400 ps hammen, Geo Wehry en Co. 1 kt lucifers, 16 kn garens, 275 kn bier, 200 keld genever, 25 kn papier, 28 coll manufacturen, 4 kn wapens, 600 do petroleum, 155 do aardewerk, 10 pijpen bier, 200 kn wijn, 120 do kass, B. van Leeuwen en Co. 5 kn manufacturen, 50 do eau de cologne, 50 do wijn, 500 do petroleum, B. van Leeuwen en Co. 1 kn k'okken, 15 roll zeildoek, 74 ps kazen, 50 ps hammen, 90 vn boter, 20 do vleesch, Gezagvoerder. 4 kn koopwaren, Meuter en Co. 2 hondshokken zoren, F. Goring en Co. 20 vn specie, Gouvernement. eenige coll gouvernements goederen.

Van Melbourne per Eng. schip „A'ma“, gez. Finlay, agt. Houghton en Co.

2000 zakk mee, 50 coll boter, Houghton en Co.

Van Bageland per stoomb. „Gouverneur Generaal Mijer“, gez. L'ndeman, agt. N. I. St. Maatschappij.

47 kn manufacturen, E. Moormans en Co. 162 coll idem, Pitcairn Syme en Co. 96 coll idem, Burt Myrtle en Co. 14 kn opium, 178 do manufacturen, Maclaine Watson en Co. 1 haal manufacturen, Internationale. 6 kn leder, 329 coll manufacturen, Martin Dyce en Co. 19 kn koopwaren, Mainz en Co. 11 kn idem, Pandel en Stiehaus. 14 kn idem, Handels Vereenig'ng. 13 kn idem, Order. 1 kt idem, Bahre en Kinder. 5 kn idem, Geo Wehry en Co.

Van Rangon per Eng. schip „London“, gez. Wales, agt. P. Landberg en Zoon.

880 ps balken, 806 ps planken, P. Landberg en Zoon. 225 ps balken, 281 ps planken, Order.

Van Australie per Ned. schip „Maria Elisabeth“, gez. van de Gevel, agt. G. Suermond en Co.

2620 col meel, 128 zakken zemelen, Pitcairn, Syme en Co. 50 kn provisien, 250 do diversen, 300 zakken meel, Reynost en Vinju. 460 col meel, 71 kn beschuit, 200 zakken tarwe, 40 kn boter, en zeep, J. Peet en Co. 2 vn boter, 13 kn koopmanschappen, Houghton en Co.

Van Singapore per Fransch stoomschip „Neva“, gez. Manuarino, agt. W. Suermondt Wzn.

10 kn koopwaren, 2 do goud- en zilverwerk, 1 kt manufacturen, Agenten. 1 kt laken, 8 kn manufacturen, 1 kt boegies sarongs, 1 do sigaren, kokers, 1 do matten, Niederer en Co. 5 kn manufacturen, Pandel en Stiehaus. 1 kt papier, 1 do instrumenten, Rathkamp en Co. 1 kt opium, G. Suermondt en Co. 1 kt goudwerken, Maclaine, Watson en Co. 1 kt gravures, G. Kolf en Co. 1 kt gedruktens, Tiedeman en van Kerchem. 1 kt passementerie, Stasl. 6 kn kramerijen, le Roux en Co. 2 kn koopwaren, Sensline. 1 kt modewaren, H. A. Bahimann en Co. 1 kt horologien, van Arcken. 1 kt sla-olie J Daendels en Co. 5 kn manufacturen, B. van Leeuwen en Co. 5 kn manufacturen, Houghton en Co. 7 kn manufacturen, 14 do koopwaren, Order. 1 kt specie, Gumprich en Strauss. 5 kn specie / 40.000, Chartered Bank. 4 kn manufacturen, Pitcairn, Syme en Co. 6 kn opium, Aganoor. 40 md gambier,

Lie Lee. 2 kn koopwaren, Ziek. 1 kt sandelwoodkistjes, Pstail. 25 zakken corianderzaad, Abdul Kadier Hindie. 3 zakken medicijnen, Sin Goantjoen. 204 md gambier Lim Tjo. 7 kn arsb leesboeken, Aboebakar. 6 kn papier, 50 vn ges groenten, Ang Bauw. 145 md gambier, 20 kn so-onn, 6 do was, Tan Tjin-goon. 1 kt madras chitzen, Moolbariek. 3 kn gouddraad, 1 kt speelkaarten, 10 kn misca, 1 pak papier, 2 pakk tjoemi-tjoemi, 1 kt blanco boeken, 2 kn speelkaarten en vijlen, Tjin Boentjoen. 2 kn cambrics, Coster van Voorhout.

Van Engeland per Eng. schip „Juanpore“, gez. Jones, agt. Houghton en Co.

15 kn pepermunt, 6 do kramerijen, 90 do cognac, Bahre en Kinder. 44 coll manufacturen, 2800 kn zeep Pitcairn Syme en Co. 5 kn manufacturen, E. Moormans en Co. 8 kn manufacturen, Burt Myrtle en Co. 31 kn manufacturen, 2 do garens, Borneo Comp. Limited. 30 kn bier, P. Landberg en Zoon. 2 kn patronen, 2 do diversen, John Pryce en Co. 50 vn bier, van Slooten, Morgun en Co. 200 kn blk, Reiss en Co. 2 md aardewerk, 650 staven ijzer, 109 vaten bier, 30 blades, koper, 4 kn ijzerwerk, 4 kettingen, 204 bundels gegalv. ijzer, Martin Dyce en Co. 235 kn-kruid, J. Daendels en Co. 131 krd aardewerk, 60 coll manufacturen, 26 kn wijn, 100 tons ijzer, 12 coll ijzerwerk, 100 vn verfwaren, 1 kt kramerijen, 1 do lederwerk, 25 kn provisien, 25 tons cokes, 279 do steenkolen, Agenten. 48 vn bier, 501 do stral, Maclaine Watson en Co. 45 kn wijn, Engelhard en Co. 2 kn koopwaren, Gumprich en Strauss. 89 coll koopwaren, 120 vn cement, Order.

Van Singapore per stoomb. „Koningin der Nederlanden“, gez. H'gers; agt. Ned. Ind. St. Maatschappij.

300 kn opium, N. H. M. 47 krd visch, 4 vn vischkuit'n, Lie Kaij Haij. 30 pc was, Said Alhadat. 69 krd visch, 3 kn sigaren, Tan Tjen Guan. 3 kn diversen, Lim Tataw. 4 kn sigaren, Chartered Bank. 36 krd visch, Gan Hoek. 3 kn sigaren, Mainz en Co. 1 kt diversen, Joseph. 7 kn provisien, Charter en Co. 8 kn koopwaren, Agenten. 104 zakk tarwe, Nohapiet en Co. 100 zakk zaad, Gasper en Co. 278 zakk tarwe, Johannes. 168 zakk tarwe Agenten.

Van Singapore per stoomb. „Neva“, gez. Manuarino, agt. W. Suermondt.

2 kn koopwaren, 1 pak horologien, 1 kt manufacturen, 1 do kleederen, Agenten. 1 kt kaartjes, W. J. Olland. 1 kt koopwaren, Bahre en Kinder. 1 kt idem, Pandel en Stiehaus. 1 kt reukwerk, Reudeman. 1 kt kramerijen, le Roux en Co. 1 kt modewaren, St. Laurent. 1 kt schoenen, N. Pascal. 1 kt koopwaren, Geo Wehry en Co. 1 kt goudwerken, N. I. Handels Bank. 1 kt boden, R. Pecoult. 1 kt koopwaren, Gumprich en Strauss. 1 kt optische glazen, L. Platon en Co. 1 kt manufacturen, B. van Leeuwen en 1 kt idem, Mainz en Co. 2 kn modewaren, 1 kt papier, G. G. Batten. 1 kt pillen, Grasshoff en Co. 1 kt kindergoed, Giraudan. 2 kn manufacturen, Niederer en Co. 1 kt zilverwerk, Garrau en le Roux. 3 kn koopwaren, 1 kt knopen, H. A. Bahlmann en Co. 1 kt modewaren, Tiedeman en van Kerchem. 8 coll medicijnen, Chan Hon. 143 coll gambier, Lim Tjo. 1 kt visch, Ko Chin. 1 kt medicijnen, Chau Du. 2 kn idem, Ban Soen. 4 kn manufacturen, Niederer en Co. 3 kn groenten, 3 do koopwaren, 4 do gedr vruchten, Gan Hoek. 198 kn groenten, Wee Goun Jou. 1 kt koopwaren, Dummler en Co. 1 kt koopwaren, Jacometti. 39 kn manufacturen, Pitcairn Syme en Co. 2 kn huden, Houghton en Co. 37 kn manufacturen en garens, W. Loomen en Co. 9 kn manufacturen, E. Moorman en Co. 20 kn idem, 4 do koopwaren, Borneo Comp. Limited. 7 kn specie, Chartered Bank. 3 kn hengsels, 1 kt garens, 1 do kaarten, Tjin Boen Tjoen.

Van Singapore per Eng. schip „Syren“, gez. Baeborn, agt. J. Peet. en Co.

44 col kruidnagelen, 678 kn sago, Order, 14 vn glaswerk, Engelhard en Co.

Van Singapore per Doensch schip „Droming Louise“, gez. Grove, agt. G. Suermondt en Co.

eene partij chin. goederen.

Van Nederland per Ned. schip "Zuid-Holland", gez. Swart, agt. G. Suermoudt en Co.

40 vn spek, van den Abeelen en Co.
10 kn beschuit, 2 do bitter, 4 do koopwaren, 6 col was, 68 kn manufacturen, Int Cred en H. V. Rotterdam. 2 kn zeildoek, 43 matten touw, 9 kn koopwaren, P. Landberg en Zoon. 300 vn boter J. F. van Leeuwen en Co. 3 kn ijzerwerk, Pandel en Stiehaus. 89 kn manufacturen, Busing, Schröder en Co. 4 kn diversen, 1 kt boeken, Reyast en Vinju. 5 kn was Aganoor. 6 kn manufacturen, Niederer en Co. 140 ps leggers, 4 kn manufacturen, 100 do kaarsen, C. Bahre en G. Kinder. 2 kn kramerijen, Reiss en Co. 100 vn boter, 30 ps leggers, E. ten Brinck en Co. 26 kn wijn, Geb. Reeriok en Co. 70 vn boter, 2 kn hammen, Cavadino en Co. 1 kt modewaren, Gumprieh en Strauss. 12 kn lampen, van Vleuten en Cox. 10 vn specie, N.H.M. 2 kn koopwaren, H. A. Bahlmann en Co. 1 kt koopwaren, W. Loonen en Co. 2 kn wijn, Batten. 55 ps leggers, Engelhard en Co. 1 kt manufacturen, 1 do, koek, Mevrouw Staat. 8 col passagieragoed, Diepenheim. 4 kn modewaren, Ozer Fybes. 5 kn parfumerien, 2 do papier, 104 vn boter, Order. 50 ps hammen, 75 do kazen, Gezagsroeder. eenige Gouvernements goederen.

Van Australe per Eng. schip "Elise Blanche", gez. Henfrij, agt.

100 zakken meel, 1243 ps jarrahout, 250 do sandelhout, 4 vn te, 17 pak leder, 17 paarden, 4 koeijen, 6 honden, van Slooten, Morgan en Co. 50 zak meel, 5 vn visch, 1 kt was, Houghton, en Co. 10 paarden J. Peet en Co.

Van Singapore per Ned.-Ind. schip "Balheer", gez. Abdul Gamie, agt. W. Wasch.

2500 ps planken, 80 krd gambier, 150 ps aardewerk, Abdul Gamie.
Van Singapore per stoomb. "Vice-President Prius", gez. Easton, agt. Ned.-Ind. stoomvaart-Maatschappij.

100 kn zeep, de Bordes. 6 krd gedr garnalen, 20 pak gedr visch, 4 kn garens, Lim Talaw. 10 kn vuurwerk, Chia Boen Choen. 47 col koopwaren, Order. 4 pak vruchten, 2 kn vuurwerk 37 col diversen, Baa Hoctoug. 200 kn opium, N.H.M. 30 kn vuurwerk, Kotjon. kn vuurwerk, lo Tsauw. 136 bundels, pajonga, 50 kn vuurwerk, Gan Hoek. 23 col koopwaren, [Tan Tjengoon. 25 zakken peper, J. Peet en Co. 2 kn koopwaren, Pandel en Stiehaus. 38 zak gedr garnalen, Lie Kielaj. 1 kt geld, 3 kn sigaren, Chartered Bank. 1 kt manufacturen Said Jamaral. 7 kn was, 98 krd koopwaren, Tjoe Goan. 4 kn manufacturen, Niederer en Co. 1 kn medicijnen, Chaj A-tong. 2 kn koopwaren, Mainz en Co. 2 pak was, 1 kt netwaren Said Hindie, 3 kn vruchten, Ong Goanoen. 1 taal leder-Said Hadat. 4 kn geweren, borsteis en koffers, John Pryce en Co. 10 kn manufacturen, Martin, Dyes en Co. 45 kn zakken, J. Sarkies. 262 potten groenten, 11 tobben koopwaren, Agenten qq.

Van Singapore per de stoomboot "Capitole", gez. Mannarino, agt. W. Suermoudt Wzn.

13 kn manufacturen, 1 pak kramerijen, 1 ks boeken, Agenten. 1 kn manufacturen, Niederer en Co. 1 kt koopwaren, 1 do boeken, H. M. van Dorp en Co. 1 kn manufacturen, Pandel en Stiehaus. 1 kt manufacturen, Geo Wehry en Co. 1 kt hoeden, E. Pecoult. 1 kt manufacturen, W. Loonen en Co. 1 kt manufacturen, 13 kn koopwaren, C. Bahre G. Kinder. 2 kn koopwaren, A. P. Aganoor. 1 kt manufacturen, Erdmans. 1 kt modewaren, J. Pons. 1 kt manufacturen, J. F. van Leeuwen en Co. 1 kt manufacturen, van Beck, Reineke en Co. 1 kt boeken, J. G. C. von Deutsch. 1 kt modewaren, H. A. Bahlmann en Co. 3 kn manufacturen, 7 do koopwaren, Houghton en Co. 4 kn specie, Chartered Bank. 3 kn specie, Diammer en Co. 1 kt koopwaren, Reiss en Co. 25 col koopwaren, Tan Tjin Goan. 2 kn koopwaren, Baa Hoctoug. 1 kt boeken, 1 do koopwaren, Said Abdul Kadier Hindie. 101 kn manufacturen, Bart, Myrtle en Co. 20 kn diversen, Thomas en Co. 8 manden was, Order.

Van Engeland per Eng. schip "County of Stirling", gez. Dalgarno, agt. MacLaine; Watson en Co.

20 kn koper, 15 ramen vilt, 130 col ijzer, 277 do manufacturen,

Pitcairn, Syms en Co. 24 col manufacturen, Mainz en Co. 31 kn manufacturen, Int. Cred. en H. V. Rotterdam. 140 col machinerien, Reyast en Vinju. 114 col manufacturen, Bart, Myrtle en Co. 5 vn selterswater, 1 vat wijn, 15 kn suikerwerk, 2 do beenden, 8 col pomptoestel, 6 kn ijzerwerk, 1 pak vuurwerk, Van Slooten, Morgan en Co. 50 kn garens, 76 kn manufacturen, Bureau Comp Limited. 10 rollen dakijzer, 60 ps ijzeren goten, 1 vat ijzerdraad, W. H. Hall en Co. 60 vn meel, 60 col manufacturen, Lorrain en Co. 150 kn portwijn, G. Suermoudt en Co. 63 md aardewerk, 99 kn dranken, 206 vn verwaren, 250 do bier, 139 col manufacturen, Houghton en Co. 100 ton hst-at ijzer, 176 md aardewerk, 63 col manufacturen, Martin, Dyes en Co. 218 kn manufacturen, 101 vn bier, 63 md aardewerk, 400 ton steenkolen, 50 do giet-ijzer, 41 kn koper, 1 vat wijn, 6233 col ijzer, MacLaine, Watson en Co. 1 stoombootje, A. M. Taylor.

Van Siam per Siamsche schip "Kstenka", gez. Thompson, agt.

3500/m koamboups, 15 pik garnalen, 5 vn meel, Oeij Pin.
Van Macao der Nederl. schip "Adriana Petronella", gez. de Breuk, agt. E. Moormann en co.

4 kn spijkers, 5 do papier, 10 do olie, 1 kt pannen, 1 do iakt, Tiedeman en van Kerehem. 5 kn sigarenkokers, Niederer en co. 2 kn koopwaren, Agenten. 50 kn gambier, Winaser de Lange en co. 1600 col diversen, chin. goederen, differente chinezen.

Van Singapore per Fransch stooms. "Capitole", gez. Mannarino, agt. W. Suermoudt Wzn.

1 kt koopwaren, Reyast en Vinju. 1 kt leder, 2 do korelen, Pandel en Stiehaus. 75 kn opium, Gouvernemen. 4 kn lederwerk, Combet en co. 1 kt hoeden, E. Pecoult. 1 kt muziek, M.-j. Rotering. 1 kt laarsen, Pascal. 1 kt modewaren, J. Pons en co. 1 kt scharen, Swaab. 1 kt mil. ornamenten, H. van Biet en co. 1 kt modewaren, W. Ripard. 1 kt boeken, G. Koiff en Co. 2 kn manufacturen, Niederer en co. 1 kt kramerijen, Tash. 10 kn manufacturen, Pitcairn Syms en co. 5 md geneesmiddelen, Chai Oa. 40 md gambier, Lám Tjo. 40 md gambier, Lám Chu Sao. 4 kn agar-agar, 105 md gambier, Lie Lon. 30 pannen, Tan Tjengoon. 1 kt medicijnen en zijde, Chaj Amtoeng. \$15000, Chartered Bank. 1 pak goudwerken, 1 kt boeken, 1 do olie, Agenten. 14 kn koopwaren, Order. 1 kt boeken, 2 kn koopwaren, G.G. Batten. 1 kt manufacturen, B. van Leeuwen en Co. 1 kt manufacturen, van Mühlen. 2 kn koopwaren, W. Loonen en Co. 1 kt idem, Onillon en Gibory. 1 kt idem, Chauhan. 1 kt speelgoed, Bagro. 1 kt koopwaren, Mohr. 2 kn stokgoederen, Said Hindie. 98 md gambier, Lo Tjan. 1 kt was, Said Alhadat. 6 kn was, Abdul Kadier.

Van Nederland der Ned. schip "s Gravesahage", gez. Alberts, agt. J. F. van Leeuwen en co.

100 vn boter, Gumprieh en Strauss. 70 vn boter, 100 kn vermouth, 2 do koek, 1 kt kramerijen, Cavadino en co. 150 vn boter, 25 kn kazen, 70 col manufacturen, Busing Schröder en co. 150 kn kaas, B. van Leeuwen en co. 5 kn spiegeldozen, 2 vn kramerijen, J. Peet en co. 25 ps leggers, E. ten Brinck en co. 1 wagen, P. Landberg en Zoon. 2 kn kleederen, Reyast en Vinju. 1 kn leder, Belle. 100 leggers, Int. Cred. en H. V. Rotterdam. 100 md s/water, Janssen en van Wijck. 1 kt tabak, Otken. 20 vn specie, Gouvernemen. 60 ps leggers, G. Suermoudt en co. 40 ps leggers, 100 vn boter, 100 keld genever, 100 ps hammen, Order. 2 kn koopwaren, P. ten Cate. 1 kt koopwaren, van Vleuten en Cox. 100 vn boter, J. F. van Leeuwen en co. eenige gouvernements goederen.

Van Nederland per Ned. schip "Vice-Admiraal Maj", gez. Annokke, agt. J. F. van Leeuwen en co.

50 kn bier, Reiss en co. 4 vn ijzerwerk, 10 kn kramerijen, 23 do manufacturen, Houghton en co. 50 vn bier, 40 en calciet, Busing Schröder en co. 2 kn paraplujen, 30 do bier, C. Bahre en G. Kinder. 10 vn bier, 25 keld genever, 100 vn boter, Gumprieh en Strauss. 50 vn bier, Reyast en Vinju. 32 kn manufacturen, 4 do papier, 200 vn meel, 100 do boter, J. F. van Leeuwen en co. 6 kn eau de cologne, 200 vn boter, 250 kn veesterglas, 6 do kramerijen, 300 vn verf, 4 kn stopflesschen, 1 kt laataat, Engelhard en co. 22 kn garens,

60 coll. manufacturen, 20 ka melk, 250 ps hammen, 1 kt sa-
ojs, 100 va boter, 1 kt stalenpeenen, 150 ka kazen, B. van
Leeuwen en co. 81 ka manufacturen, 50 do staal, 300 ps
hammen, 200 va staal, 20 ka eetwaren, Geo Wehry en co.
1 kt houtwerk, 1 do lederwerk, 14 ka manufacturen, 3 do
glaswerk, 3 do lucifers, 33 do parfumerien, 1 kt machinerien,
6 ka schildertjen, 5 do stalenpeenen, 10 ka beschuit, 5 coll
en 17 va aardewerk, 11 ka suikerwerk, 2 do porcelein, 1 kt
meubels, W. Loonen en Co. 30 ka kaas, 14 do wijs, 5 do
hammen, W. van der Laage en co. 52 coll provisien, P. Mijer.
9 coll provisien, van der Hegge Spiess. 20 ka manufacturen.
J. Peet en co. 25 ka wijn, Janssen en van Wyck. 1 kt
leesboeken, G. Koiff en co. 2 ka koopwaren, geb. Satorius
Veder en co. 15 ka manufacturen, Pandel en Stiehaus. 6
ka was, Gaspers en co. 5 ka wijn, van Vloten en Cox. 1
kt kristal, 1 do pistolen, 75 ka wju, 1 kt bascules, 100 ka
bier, John Pryce en co. 4 ka brandkasten, Int. Cred. en H.
V. Rotterdam. 14 ka wijn, Oiken. 1 kt aardewerk, 2 ka
lampen, 6 va zwavel, 1 kt breikatosen, 2 ka ijzerwerk 1 kt
metaal, 3 ka meel, geb. Reerick en co. 1 kt manufacturen,
50 ka gedr vrachten, 100 do cognac, 105 do bier, 15 do pa-
pier, 1000 do zeep, 125 va spijkers, 6 do wijn, 8 ka wj.
25 ha roodgarens, E. ten Brinck en co. 37 ka manufac-
ren, Pitcairn Syme en co. 24 ka manufacturen, 100 va bier,
2 do wjn, 4 ka wijs, 10 do kaarsen, van Beck Reineke en
co. 200 ka manufacturen, Machine. Watson en co. 10 ka
provisien en dranken, Nieuwenhoven Heibsch. 3 ka koopwa-
ren, Bletterman, 2 ka wspan, J. Daendels en co. 3 ka
dranken, van der Hell. 370 va boter, 6 fusten wijn, 32 ka
en 40 ha manufacturen, 82 ka koopwaren, Order. 37 coll
koopwaren, Martin Dyce en co. 100 ha garens, 70 coll ma-
nufacturen, N.H.M. 10 va geld, Gouvernement. 50 hammen,
40 kazen, Gezagvoerder. eenige gouvernements goederen.

Van Bordeaux per Fransch schip „Alphonse en Nevis”, gez.
Klipsen, agt. Mainz en co.
070 ka en 25 va cognac, 200 ka sla-olie, 50 do muskat, wijn,
100 do vermout, 50 do sardines, C. Bahre en G. Kinder. 280
ka wijn, Houghton en co. 73 va wjn, 104 coll provisien, 25
ka sla-olie, G. Suermont en co. 493 ka en 40 va wjn, 3
ka kurk, machine, 18 flesschen, rekken, 25 ka likeuren, 2 do
modewares, 2 do kantoerbehoften, 200 do cognac, L. Piatou.
154 ka cognac, K. ten Brinck en co. 120 ka vruchten, 325
coll dranken, Geo Wehry en co. 52 ka wjn, 20 do dranken,
100 do cognac, Egelhard en co. 500 ka wjn, 200 do sla-
olie, 400 do cognac, W. Loonen en co. 2 ka wjn, Brans.
4 va en 50 ka wjn, le Roux en co. 68 ka sardines, 750 do
cognac, 253 do wjn, Busing Schröder en co. 10 va wjn,
200 ka cognac, K. Moormans en co. 151 ka wjn, P. Leend-
berg en Zoon. 1200 ka brandewijn, 10 va wjn, 1000 ka
wijn, 87 do eetwaren, 10 do likeur, 75 do azijn, Gumprecht en
Strauss. 10 va. porcelein, 2 ka. diversen, Reyust en Vinje.
12 ka. wjn, 6 do. cognac, Prietz Cramer en co. 31 ka.
provisien, C. vadio en co. 14 ka. provisien, Dummier en co.
50 ka. wjn, Jacobson en co. 6 ka. wjn Hoogestrates, 111
va. wjn 447 ka. do., 100 do. vruchten op water, 25 do.
vruchten op brandij, 50 do. cognac, 1 kt. glaswerk, 53 ka.
champsagoe, 50 do. brandewijn, 1 kt. champagne, 2 ka. 1
billiard, Mainz en co. 4 ka. conserves, 1 kt. boeken, 10
ka. slaolie, 1 kt. geweer proppen, Combet en co. 30 ka.
vruchten, 12 ka. conserves, 16 va. wjn, 74 ka. wjn, 74
ka. wjn, 12 va. cognac, Herment. 13 ka. vruchten, 6 do.
geleijen, 3 do. vermout, 1 kt. conserves, Menu. 4 va. en
10 ka. wjn, 2 do. cognac, 3 do. champsagoe, G. Hultman.
12 ka. wjn, 6 do. cognac, Geb. Satorius, Veder en co.

Van Australie per Fransch schip „Famille”, gez. Volant,
agt J. Peet en Co.

30 ton steenkolen, J. Peet en Co.
an de Kokoselanden per Eng. schip „Harriet”, gez. Ballard,
agt. van Slooten, Morgan en Co.

15/m klappers, 22 col olie, van Slooten, Morgan en Co.

Van Nederland per Ned. schip „Alblasswaard”, gez. Jacobs,
agt. J. F. van Leeuwen en co.

ka kramerijen, 8 do papier, 4 do boekjes, 7 do eau de e-logne,
Egelhard en co. 193 ka manufacturen, 10 hammen, Busing,
Schröder en co. 30 ka wjn, 10 va boter, Oiken. 100 ka
vermout, Mainz en co. 10 col ijzerwerk, 11 ka kramerijen,

12 do saalden, Pandel en Stiehaus. 100 va boter, 3 ka koop-
waren, G. Suermont en co. 16 ka koopwaren, J. Peet en co.
1 kt koopwaren, Reyust en Vinje. 39 leggers, E. ten Brinck
en co. 100 va spijkers, 1 kt koppels, 3 ka leijen, 12 do si-
garen, W. Loonen en co. 21 ka manufacturen, 10 do krame-
rijen, 4 do speelgoed, 7 do parfumerien, 8 do messen, 3 do
werktuigen, 105 do bier, Reis en co. 3 md smandelien; Ca-
vadio en co. 1402 staven ijzer, Niederer en co. 1 kt da-
most, H. H. Bahmans en co. 5 va wjn, 10 do vergift, 5 ha
reusdoek, 35 kd meel, C. Bahre en G. Kinder 2 ka copier-
persen, en kantoerbehoften, 3 ka leesboeken, G. Koiff en co.
1 ka manufacturen, Geo Wehry en co. 12 ka wjn, Rathkamp
en co. 5 va haring, van Varesen. 5 ka papier, 100 va bo-
ter, Argentin. 1 kt mand-
werk, 4 ka koopwaren, Mevrouw
Staal, 3 ka locomobilen, 3 trek stangen, Spoorweg Maatschap-
pij. 21 trossen, touw, Order 300 coll koopwaren, Int. Cred.
en H. A. Rotterdam. 20 trossen touw, 30 va boter, 50 pot-
ten groenten, Gezagvoerder. eenige gouvernements goederen,
en verdere lading voor Samara en de Boompjes Eilanden.
Van Singapore per stoomb. „Minister van Staat Rochussen”,
gez. Buys, agt. Ned.-Ind. Stoomvaart Maatschappij.

3 ka jap was, Thomas en co. \$ 73,10 Int Cred. en H. V.
Rotterdam. 6 ka chiteen, Said Aijdroes. 42 krd gambier,
Kotjan. 131 col koffij, en visch, Tan Tjenguan. 40 krd gambier,
Lim Tjo. 11 ka koopwaren, 8 do kramerijen, 1 kt manufac-
turen, 1 do kleederen, Houghton en co. 1 haal koopwaren,
4 ka sigaren, Mainz en co. 17 kol manufacturen, van Sloo-
ten, Morgan en co. 3 ka koopwaren, W. Loonen en co. 6
ka-
bladkoper, J. F. van Leeuwen en co. 24 ka koopwaren,
13 do manufacturen, Borneo Comp limited. 6 ka medicijnen,
Che Antong. 5 ka manufacturen, 2 do specie, Pitcairn, Syme
en co. 2 ka pajongs, Ang Biau. 4 col groenten en kleede-
ren, Kwong Ho Tay. 1 kt diversen, Tja Boen Choen, 2 ka
was, Said Alzeij. 24 va vischkoten, 6 krd diversen, Lie Lij.
29 psk diversen, Gan Hok. 10 ka agar-agar, Kwee Liem.
1 kt leesboeken, 1 do hoeden, Said Haidie. 2 ka burden, Hap
Guan. 13 col was, Said Alhadat. 3 ka specie Chartered Bank.
69 col koopwaren, O. der. 13 psk was, 20 ka zeep, Johannes.
2 ka m-diquen, 10 psk was, 4 zak assafetids, Martherus. 4
zak assafetids, Seikes. 8 psk was, Agenten qq. 2 va rot-
tekruid, Lestrin en co. 9 ka iuifers, Soegoa. 7 ka was,
Tjen Hoat.

Van Singapore per Ned.-Ind. stoomboot „Koningin der
Nederland”, gez. Hagers, agt. Ned.-Ind.
Stoomvaart Maatschappij.

102 pakken lijnen, 9 ka diversen, Agenten qq. 1 kt opium, J.
F. van Leeuwen en co. 26 col Said Alhadat. 12 ka koop-
waren, 1 kt dadels, 5 ka diversen, Order. 48 ka manufac-
turen, Pitcairn, Syme en co. 7 ha manufacturen, Martin, Dyce
en co. 1 kt manufacturen, Pandel en Stiehaus. 10 ka koop-
waren, C. Bahre en G. Kinder. 5 ka koopwaren, Burt Myr-
tle en co. 5 ka koopwaren, N.H.M. 5 ka speelkaarten, 4
va spijkers, 12 ka vuurwerk, 9 pakken koopwaren, Tja Boen
Choen. 1 haal koopwaren, Tan Yam. 8 ka cigaren Mainz
en co. 10 ka cigaren, Lee Lij. 1 ka modewaren, Gum-
precht en Strauss. 9 va visch, Lee Kie Lay. 24 ka vuur-
werk, 27 zakken koffij, 5 ka diversen, 96 col visch, Tan Tjen-
goun. 16 ka manufacturen, Niederer en co. 40 krd gambier,
Lim Tjo. 59 ka vuurwerk, Gan Hok. 90 zakken koopwa-
ren, 10 ka vuurwerk, Soo Guan. 1 kt sigaren, 3 ka opium,
Int. Cred. en H. V. Rotterdam. 5 ka dranken, Borneo
Comp. Limited. 1 kt chiteen, Said Katherie. 2 ka zijde,
Sech Badoew. 2 ka manufacturen, Sech Basalama. 200 ka
zeep, E. ten Brinck en co. 10 ka vuurwerk, Lim taaw. 118
krd djeroeks, Tjoa Tjias.

Van Chink per Fransch schip „Marie Alexandrine”,
gez. Billy agt. L. Pictou.

2538 col chin. goederen, difforente chiteeten.

Uitvoer.

Naar Nederland per Nederl. scmp „Utrecht”, gez. Müller,
agt. G. Suermont en co.

1700,34 pik suiker, N.H.M.
te Pasasoretanz.

2974 pik koffij, 11160,73 do suiker, N.H.M.
alhier geladen.

300 pik rotting, 1500 do tin, 2501,10 do suiker, N.H.M. 625

ps buffelhuiden, 48 do koehuiden, 119 pik kapoek, G. Suermont en co. 2 vn vleesch, Range, Ihnen en co. 2 vn spek, Dümmler en co. 1 kooi vogels, 1 zak djagoeng, 2 zakken rijst, 6 kn petroleum, Gumprieh en Strauss. 37 ps hammen, 2 vn spek, 3 ps rookvleesen, 2 kn geslagt, 35 kazen, 4 trossen touw, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Naar Nederland via Samarang per Fransch schip «Marie Alexandrine», gez. Billy, agt. L. Platon.

4655 col koopmanschappen, Aan boord gebleven van China, alhier geladen voor Nederland.

30 leggers arak, 20,41 pik rotting, E. Moormann en co.

Naar Nederland per Nederl. schip «West», gez. Santrij, agt. Maclaime Watson en co.

1991 pik suiker, 135 do rotting, Maclaime Watson en co.

Naar Nederland via Soerabaja per Nederl. schip «Maarten van Rossem», gez. Heizer, agt. C. Bahre en G. Kinder.

125 pik rotting, C. Bahre en G. Kinder. 480 pik tin, Mainz, en co. 100 ps hammen, 10 vn spek, 15 do worst, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Naar Nederland via Probolinggo per Eag. schip «Captera», gez. Cramble, agt. C. Bahre en G. Kinder.

200 pik sapanhout, C. Bahre en G. Kinder.

Naar Nederland via Soerabaja per Ned. schip «Bato», gez. Kramer, agt. E. ten Brinck en co.

200 coll manufacturen, 38 kn koopwaren, 13 do diversen, 20 bn zakken, 3 kazen, 16 ps rookvleesch, 100 kn genever, 9 vn vleesch, 11 rollen zeldoek, 100 kn lijnolie, 100 do petroleum, 1 kt wijs, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Alhier geladen voor Soerabaja.

46 ps rookvleesch, 1 kt chocolad, 23 blik koek, H. Kramer, 69 vn bier, Maclaime, Watson en co. 1000 keld genever, 1 wagen, Reynst en Vinju. 1 kt hoeden, 1 do leder, J. A. Pesch.

Alhier geladen voor Nederland.

300 pik tin, N. H. M.

Naar Australie per Eag. schip «Alma», gez. Tinloy, agt. Houghton en co.

160 pik suiker, 128 do rijst, Houghton en co.

Te Tsgal geladen.

2985,11 pic suiker, G. L. Gortmans.

Naar Patjitan, Anjer en Tjilatjap per stoomb. «Vicq-Pres. Prins», gez. Easton, agt. Ned. Ind. St. Maatschappij.

Voor Patjitan.

eenige gouvernement-goederen. 4 bn zakken, P. Landberg en Zoon. 2 kn wijs, 1 kt vermouht, 1 do azijn, Meuter en co.

Voor Anjer.

eenige gouvernement-goederen. 1 kt sigaren, Cavadino en co. 2 zakken meel, 1 kt braadwijn, 1 do vleesch, Prytz, Gramer en co. 2 kn bliken, 1 md wijen, 1 do s/water, 1 kt wijen, 2 kn diversen, 6 rollen touw, 2 vn teer, 10 kn vermouht, 10 vn boter, 1 zak boonen, van Gelderen.

Voor Tjilatjap.

eenige gouvernement-goederen. 50 keld genever, 1 kt blikwerk, Winasser, de Lange en co. 1 kt inkt, 1 pak boeken, 2 kn gloses, 4 rol kaarten, 2 kn globes, G. Kolff en co. 2500 ps matras, 100 do goenszakken, G. Suermont en co. 1 kt dranken en provisien, 7 kn bier, 4 do vermouht, 1 kt provisien, 6 vn boter, Cavadino en co. 12 ps hammen, Kotjan, 5 vn spijkers, Rouwenhorst Mulder, 1 kt sigaren, Niederer en co. 25 keld genever, 3 kn diversen, Reynst en Vinju. 1 kt glaswerk, 3 kn lampen en glaswerk, 1 kt kramerijen, van Vleuten en Cox. 50 ton steenkolen, 5 trommels kleederen, 25 kn zeep, Agenten. 10 kn glazen dakpannen, 2 pakk leder en schoppen, P. Landberg en Zoon. 1 kt manufacturen, 1 do boter, John Pryoe en co. 2 kn manufacturen. 1 kt beschuit, 40 kn zeep, Nio Kietjang. 12 keld genever, 2 kn dranken, 2 vn bier, 2 kn bier, 1 kt diversen, 1 geweer, van den Abeelen en co. 11 kn provisien, 33 coll dranken, 25 vn boter, 1 vat azijn, L. Platon. 2 vn spek, J. A. Pesch, 22 kn papier, 43 patten tasgion, 1 kt inkt, 7 kn krammen, 1 kt diversen, Ned. Ind. Handelsbank. 1 kt manufacturen, Geo Wehry en co.

Naar Singapore per Fransch stoomb. «Capitole», gez. Man-narino, agt. W. Suermont Wzn.

2 kn manufacturen, J. F. van Leeuwen en co. 110 pik aardap-pelen, 11 do gambier, 24 krd wijen, Kim Eag Seng. 100 pik damar, 40 katie noten, Parvis en co. 605 Ned. pd. indigo, Int. Cred. en H. V. Rotterdam. 14 kn manufacturen, Pitcairn, Syme en co. 15 pik wijen, 1 do boombast, 118 do indigo, Tan Tjengoa. 15 pik wijen, 50 do katjang, Soo Guan. 1 kt opgezette vogels, 1 do monsters, Niederer en co. 72 pik aardappel, 12 do wijen, 3 do kapoelags, Lie Lea. 10 pik kapoelags, 3 do buffelhooren, Koe Polioeng.

Naar Australie per Eag. schip «Eliza Blanche», gez. Heafry, agt. van Slooten, Morgan en co.

180 pik suiker, Houghton en co. 733 pik suiker, 200 do rijst, 100 ps klappers, 20 kn petroleum, 1 md selterswater, 1 pak bamboe, schermen, 1 kt specerijen, van Slooten, Morgan en co. 1 keld genever, Reynst en Vinju.

Naar Nederland via Soerabaja per Ned. schip «Cornelis Gips», gez. Romijn, agt. Gumprieh en Strauss.

Voor Nederland.

16 leggers arak, J. F. van Leeuwen en co. 30 leggers arak G. Suermont en co. 50 leggers arak, G. D. Koper. 25 pik sapanhout, 6 kn kramerijen, 136 pik rotting, 327 ps buffel-huiden, 47 do koehuiden, 5 do paardenhuiden, E. ten Brinck en co. 424 pik tin, van Beek Reioeke en co.

Voor Soerabaja.

49 ps assen, J. Peet en co. 48 vn meel, 40 pik seotok, 50 do blindjo, Malcolm. 46 vn wijen, Mainz en co. 2 kn tappels, 6 do thee, 9 do bescheit, Thomas en co. 100 pik peper, Maclaime Watson en co. 34 coll bier, Houghton en co. 6 vn inkt, 5 kn parfumerien, 4 do wagenfournituren, Gumprieh en Strauss. 14 bn zakken, 366 coll koopwaren, 7 kn ijzer-waren, 2 do kramerijen, papier en lampen, 1 braandkast, 5 md. glaswerk, 1 kt diversen, 75 kn vermouht, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Naar Singapore per Fransch stoomb. «Neva», gez. Drujon, agt. W. Suermont Wzn.

175 pik indigo, 47 do katjang, 12 do deng-deng, 15 do kapoelags, Naar de Kokoeilanden per Eag. schip «Harnet», gez. Ballard, agt. van Slooten, Morgan en co.

3 keld genever, Reynst en Vinju. 22 olie vaten, 11 zakk meel, 5 pik ijzer, 6 patjols, 14 wollendekens, 3 kd brandij, 2 do port, 2 do wijen, 4 doz. handdoeken, 8 pik rijst, 6 blik verf, 2 keld lijnolie, 5 vn boter, 1 kt tabak, 3 bl. beschuit, 3 vn bier, 1/m sigaren, 1 doz. vermouht, 2 ps witgoed, 7 do battist, van Slooten, Morgan en co.

Naar Londen per Ned. Ind. stoomb. «Blinburg», gez. Cato, agt. Ned. Ind. St. Maatschappij.

842,61 pik tin, 67 do foelie, 11,31 do noten, 10,33 do gome-lastiek, 2 kn lakwerk, J. Peet en co. 1 kt sigaren, Martin Dyce en co. 850 pik tin, Borneo Comp. Limited. 1100 pik tin, 2026 ps huiden, Bosing Schröder en co. 8 vn boter, P. Landberg en Zoon. 320 pik rotting, 23374,14 do suiker, 45847 pd. tabak, 4328 pd. gettapertja, Aan boord gebleven lading van Soerabaja en Passeroean.

Naar Nederland via Soerabaja per Ned. schip «Jacob Roggeveen», gez. Rolff, agt. G. Suermont en co.

200 tobben staal, 4019 staven ijzer, 163 coll manufacturen, 58 kn wijs, 8 do vermouht, 2 do champagne, 300 do petroleum, 100 vn boter, 30 kn cambries, 1 kt munsters, 31 coll koop-waren, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Alhier geladen.

300 vn meel, Dümmler en co. 100 pik rotting, 534 ps buffel-huiden, 1 kt porcelein, G. Suermont en co. 82 kn vermouht, 527,71 pik tin, Mainz en co. 80 kn genever, Geo Wehry en co.

Naar Soerabaja per Fransch schip «Rauco», gez. Roullier, agt. Martia Dyce en co.

150 ton balastijzer, 631 coll koopwaren, 837 do ijzer, 40 cokes, 375 kn petroleum, 3500 do zeep, Aan boord gebleven lading van Engeland.

Voor elk artikel in dit nummer voorkomende, en niet door andere geteekend, stelt zich voorts wot als schrijver bekend

J. C. VAN IJER.